

Irod. O.

311

60

Magyar

I R O D A L M I
R I T K A S Á G O K

Szerkeszti Vajthó László

60.

**CSERI PÉTER
HÁROM ELBESZÉLÉSE**

A Magyar Irodalmi Ritkaságok eddig megjelent számai:

1. Bessenyei György: A törvénynek útja. Tudós társaság. Ára 1— P.
2. Péterfy Jenő dramaturgiai dolgozatai. Ára 2— P.
3. Benyák Bernát: Joas. Piarista iskola-dráma, 1770. Ára 1-50 P.
4. Bessenyei György: Egy magyar társaság iránt való Jámbor Szándék. Bécs, 1790. Ára —80 P.
5. Károlyi Gáspár: Két könyv... Debrecen, 1563. Ára 1-50 P.
6. Szemelvények Temesvári Pelbárt műveiből. Ára 2— P.
7. Péterfy Jenő zenekritikái. Ára 1-50 P.
8. Édes Gergely: Eredeti oktató mesék. Ára 1— P.
9. Dugonics András: Magyar példabeszédek és jeles közmondások c. gyűjteményéből. Ára 1— P.
10. Kazinczy világa. Ára 3— P.
11. Szent Erzsébet legendája. Szent Elek legendája. Halál Himnusza. Ára 1— P.
12. Siralmas panasz. Ára 1-50 P.
13. Péterfy Jenő dramaturgiai dolgozatai. Második sorozat. Ára 1-50 P.
14. Vedres István: A Tiszát a Dunával összekapcsoló új hajókázható csatorna. 1805. Ára 1-50 P.
15. Bessenyei György: Anyai oktatás. Ára 1— P.
16. Bessenyei György: Magyarság. A magyar néző. Ára 1— P.
17. Hajnal Mátyás: Az Jesus szivét szerető sziveknek ájtatosságára. 1629. Ára 2— P.

MAGYAR IRODALMI RITKASÁGOK
SZERKESZTI VAJTHÓ LÁSZLÓ

LX. SZÁM

CSERI PÉTER
HÁROM ELBESZÉLÉSE

*Egyetlen eredeti példánya nyomán újból kiadja
a soproni ev. líceumi Magyar Társaság*

Sajtó alá rendezte és bevezetéssel
ellátta:

Dr. BENKÓ LÁSZLÓ

gimnáziumi tanár,

a Magyar Társaság elnöke

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

M. T. AKAD. KÖNYVTÁRA
I. sz. Növényképzés
1942. 67. 2574. sz.

BEVEZETÉS.

Amikor büszke örömmel és a multat kárpótolni igyekvő lelkesedéssel ünnepeljük Kátona József születésének százötvenéves évfordulóját, a kegyelet adja kezünkbe azt a külső megjelenésében is szerény, igénytelen kis könyvecskét, amely drága ereklyeként pihen a négyszázestendős soproni ev. líceum páncélszekrényében.

Ottó, vagy a zabolátlan indulatok áldozatja. Már a címről is a Bánk bánból jól ismert mérániai herceg jut eszünkbe s az elbeszélés első lapjai után meggyőződünk róla, hogy valóban ugyanarról az Ottóról van szó, kivel a tragédiában találkozunk.

De mily óriási a különbség Ottó két arca közt. Ott egy könnyelmű, sőt — nyugodtan mondhatjuk Arany Jánossal — léha ifjú, felelőtlenül erkölcstelen szoknyavadász; itt rokonszenves, jólelkű, csupa-szív, csupa-hála és jóindulat, kit gyenge akarataért inkább sajnálunk, mint megvetünk vagy gyűlölünk.

Mi köze hát a két Ottónak s alakjukon keresztül a két műnek egymáshoz? Szóba jöhet-e egyáltalán az igénytelen kis elbeszélés a nagyszerű tragédia mellett?

Ez a kérdés Gyulai Páltól György Lajosig, több mint száz éven át foglalkoztatta a magyar irodalomtörténetet, jelesen Katona életrajz-íróit és a Bánk bán vizsgálóit.¹

A Bánk bánnak és Cseri Ottójának kapcsolatára nézve ma sem tudunk többet, mint amit Katona József műve első kiadásához írott előszavában elmond.

Tudvalévő, hogy Katona az Erdélyi Múzeum 1814. évfolyamában meghirdetett drámai pályázatra nyújtotta be tragédiájának első megfogalmazását. Ismeretes az is, hogy a pályázaton — amelynek eredményéről, helyesebben eredménytelenségéről csak négy év múlva számol be Döbrentei Gábor — Katona műve teljességgel észrevétlen maradt. Tokody János (ki ismeri ma már a nevét!) és Bolyai Farkas dícséretben részesített művei mellett a Bánk bánról meg sem emlékeztek a bírálók.

Nem csoda tehát, ha Katona — elúnva a hosszú várakozást — 1819-ben maga rendezi sajtó alá Bánk bánját s műve előszavában meglehetősen keserű hangon emlékezik meg az Erdélyi Múzeum pályázatáról.

Számunkra azonban nagyobb jelentőségűek azok a szavai, melyeket ugyanebben az előszóban a hazai és külföldi történelmi források felsorolása után mond:

„Csery Úr, vagyis inkább Müller (akitől fordította) egy történetkében Ottót veszi és Bánk által Konstantinápolynál megöletti.“ — Majd így folytatja:

„A másik volt Bánk bán felesége. Ezt Adelajdnak neveztem. Csery Úr Ottója még akkor nem jött kezembe. Azután akadt egy iromány is előmbe, melyben az van, hogy Michael és Simeon Miczban spanyol testvéreknek volt egy világszerte híres szépségű húguk, kit Benedictus- (Bánk-) bán, Konrád grófnak fia vett el: elismertem tehát spanyolabbnak és hiszem, hogy Müller Úr szerencsésebb volt nevének feltalálásában...“

Ebből a meglehetősen nehézkes fogalmazású pár mondatból tehát megtudjuk, hogy Katona a Melinda nevet Cseri Péter Ottójából vette, melyet ő Müller német író művének magyar fordításaként tekint.

Meg kell elégednünk ezzel a szerény eredménnyel. *A zabolátlan indulatok áldozatja* nem is tarthat igényt arra, hogy a nagyszerű tragédia létrejöttében vagy kialakulásában egy névadásnál több szerepe legyen.

György Lajos ezenfelül „a királyné néhány jellemvonását“ is neki tulajdonítja. Nézetét nem osztjuk. A filológiai kutatás ugyan kedveteléssel merülhet el e feltevés vizsgálatában, érdemleges eredményt azonban semmiképen sem várhatunk tőle.

*

E könyvecske útrabocsátásakor nem a Bánk bánnal való kapcsolat az egyetlen kérdés, mely tisztázásra vár.

Az olvasónak nem kell röstelkednie a miatt, hogy Cseri Péter nevét egyáltalán nem vagy

legfeljebb csak az imént tárgyalt vonatkozásban ismeri.

Aki az irodalom jelenségeit figyelemmel kíséri, jóleső — bár igen szerény vigasztalást nyújtó — érzéssel állapíthatja meg, hogy amit a kortársak elhibáznak vagy elmulasztanak, azt az idő szerencsés kézzel hozza rendbe. Így foglalta el méltó helyét irodalmunkban Bánk bán és így tűnt el a széplelkű olvasók kezéből sok más román-társával együtt *A zabolátlan indulatok áldozatja*.

Százegynéhány esztendővel ezelőtt azonban Cseri Pétert még nem fődte be az ismeretlenség homálya. Elég ehhez tudnunk, hogy éppen az *Ottónak* olyan sikere volt a maga idejében, amellyel ma sem sok könyv dicsekedhetik: példányait annyira szétkapkodták, hogy Arany János már nem is tudta megszerezni s Toldi Ferenc is hiába dúta fel érte a pesti könyvtárakat.²

Igy érthető, hogy az 1812-iki első kiadás után „rövidesen“: tíz év múlva második kiadásra is szükség lett, amely az elsőhöz hasonlóan szintén elfogyott.

Ennek a második kiadásnak egyetlen megmaradt példánya került Gyulai Pál és Heinrich Gusztáv kezébe³. Gyulai 1822-nek tünteti fel az *Ottó* megjelenési évét és azt mondja, hogy ezt a regényt Cseri Péter 1821-ben fordította magyarra. Nem vette észre, hogy Kátona nem írhatta volna, egész pontos: 1819. *Jakab hava másodikiki* keltezéssel Cserire vo-

natkozó, idézett szavait, ha ez megfelelné a valóságnak. Heinrich észrevette a hibát, de nem értette.

Hasonló tévedést kell eloszlatoznunk Pintér Jenő idevágó megjegyzése tekintetében is. Magyar Irodalomtörténetében ezt olvassuk: „Leithold német író regényben dolgozta fel a tetszetős Bonfinius-részletet, ezt a regényt Cseri Péter magyarra fordította.“⁴

Leithold német íróról nincs tudomásunk. A való az, hogy a Katona említette „Müller Úr“ művét a kutatóknak eddigelé nem sikerült előkeríteniök, pedig Katona József határozottan ezt nevezi meg Cseri Péter eredeti-jének. Heinrich Gusztáv és Gombocz Zoltán⁵ szorgalmas, alapos kutatásai nyomán joggal hihetjük, hogy Cseri közvetlen forrása egy németnyelvű mű volt. Bizonyos azonban, hogy már ez is fordítás volt franciából. A francia eredeti — mint Gombocz Zoltán kimutatta — D’Ussieux *Décameron français*-jának (1775) „Berthold, prince de Moravie“ című novellája.

E Bonfini nyomán készült francia műnek esonka és a neveket eltorzító fordítása (Leithold, ein Fragment aus der Geschichte fürstlicher Leidenschaften. 1782) tűnt fel először, mint Cseri valószínű forrása. Megkerült azonban a regény teljes német fordítása is: Eleonore Königin von Hungarn. Eine Geschichte von J. L. Klein. Wien, 1783. Az ösz-

szevetésből kiderült, hogy ezt a munkát fordította le Cseri Péter csaknem teljes hűséggel.

Néhány névcserén és a címen kívül Cseri nem változtatott a német munkán.

Fennmarad még a kérdés: hogyan nevezheti Katona a német munka szerzőjét Müller úrnak?

Heinrich megállapítása szerint az Eleonore jogtalan utánnyomása egy korábbi fordításnak. Szerzője könnyen lehet egy Müller nevű író, J. L. Klein pedig csak kiadója az újonnan nyomott munkának.

*

„Ottó vagy a zabolátlan indulatok áldozatja“ tehát fordítás vagy legjobb esetben átdolgozás. Mint ilyen, szerves láncszeme annak a sornak, melynek élén Kazinczy áll, ismerőbb nevű képviselői Dugonics András, Fáy András, Gaál József, Kis János és Verseghy Ferenc.

Műfajuk, mely a XVIII. századból a XIX-be forduló időszak legjellegzetesebb irodalmi maradványa, s melybe az Ottó is sorolható: *a román*.

Erről a műfajról — György Lajos pompás fejtegetései után⁶ — most már könnyűszerrel állapíthatjuk meg, hogy a száz-százötven év előtti közönség számára ugyanaz volt, mint ma nekünk a regény. Tartalmi tekintetben vagy éppenséggel irodalmi szempontból nem lehet vele szemben magas követelményeket

támasztani. Annál inkább nagy érdeme a románnak, hogy magyar anyanyelvünket nagy mértékben fejlesztette s a kipallérozott magyar nyelven megírt elbeszélések számára olvasó közönséget teremtett. Az akkoriban napvilágot látott románok csaknem kizárólag idegen munkák fordításai, átdolgozásai.

A román a mult század első évtizedeiben élte virágkorát, vagyis éppen akkor, amikor Cseri Péter Ottója megjelent.

A mű viszonylagos sikerét már láttuk.

A zabolátlan indulatok áldozatja nem egyedülálló munkája Cseri Péternek, a m. kir. helytartótanács derék jegyzőjének (élt 1778—1830). Ezenkívül még egy tucatnyi hasonló román vallja szerzőjének.⁷ Ebben a kötetben is még két kisebb elbeszélését olvashatjuk.

*

Az Ottó eredeti kiadásának egyetlen példánya a Soproni Evangélikus Líceum önképzőkörének: a Magyar Társaságnak könyvtárában található. Abban a Magyar Társaságban, melyet Cseri Péternek kortársa s egyéb írói ténykedése mellett a románnak is jelentős művelője: Kis János alapított.

Az ország legrégebbi önképzőköre, ősi hagyományaihoz hű ragaszkodással, kötelességszerű feladatát teljesíti akkor, midőn Cseri Péter könyvecskéjét megújított alakban az irodalom és a közönség elé bocsátja.

Sopron, 1942.

Dr. Benkő László.

JEGYZETEK:

¹ Gyulai P.: Katona József és Bánk bánja. Bp. 1882. — György L.: A magyar regény előzményei. Bp. 1941. 397—399. l.

² Arany J.: Hátrahagyott munkái. IV. 64—66. l. és utána György L. I. m. 42. l.

³ Gyulai P.: I. m. 134. l. — Heinrich G.: Bánk bán a német költészetben. Bp. 1879. és A Bánk bán-regény. Budapesti Szemle 1901.

⁴ Pintér J.: A magy. irod. tört. V. köt. 828. l.

⁵ Gombocz Z.: Bánk bán egy ismeretlen francia földolgozása. Budapesti Szemle 1899. 99. k. 460. l.

⁶ I. m.

⁷ L. erre nézve Szinnyei: Magy. írók élete és művei II.; részletes ismertetésüket adja György L.: I. m.

OTTÓ

vagy

a

zabolátlan Indulatok
áldozatja;

EGY SZOMORÚ TÖRTÉNET
Jeruzsálemi András Magyar Király
idejéből

Magyarúl kiadta.

Cseri Péter

P E S T E N,

N. Kiss István Nemzeti Könyv-
Ároznál találtatik, 1812.

Ugy bánj indulataiddal, mint az okos kertész
a plántákkal, aki a jóféléket ápolgatja s ön-
tözgeti, a rosszakat pedig kifzaggatja s kiveti.

I.
OTTO
vagy a
ZABOLÁTLAN INDULATOK
ALDOZATJA.

Hajdan, midőn még virágzásban volt Európában az a vallásbéli buzgóság, melyet egy barátnek ékesen szólása gerjesztett és táplált, seregenként hagyták el a királyok, hercegek, katonák, papok, asszonyok, öregek s ifjak hazájukat, s csoportosan utaztak Jeruzsálem felé. Úgy látszott, mintha egész Európa feltette volna magában, hogy Ázsiában telepedjen le, ott ássa el kincseit, s végképpen kiűzze lakosait. Sem a sokáig tartó fáradságos utazás veszedelmei, sem az idegen éghajlat alatt való életnek nehézségei, sem a forró nap hévsége, egyszóval semmi sem tartóztathatta meg kiköltözésektől.

Eppen ekkor kezdetek sokan a fejedelmek közül egy új keresztes háborúhoz. Ez már a hetedik volt Péter remetének prédikálása után a tizenegyedik század végén. Egy szívvel s szájjal megesküdtek mindnyájan az oltár előtt, hogy az ifjú herceg Brienne Jánost,

akinek második Filep Montferráti Máriát, Jeruzsálem örökösét, feleségül adta, az ingadozó királyi székben megerősítse.

Már a rettentő hadi sereg készen volt, amely franciákból, németekből, magyarokból, belgákból s norvégekből állott, és csak a magyarok királyának, II. Andrásnak eléréseire várakoztak, akire a magok fővezérlését bízták. Ezen fejedelemben feltaláltattak mindazok a tehetségek, melyek egy hasznos fővezérben megkívántatnak; az ő bátorsága, okossága, a hosszas véres háborúk által gyakorlott remek elméje az akkori leghíresebb hadi fővezérek között megkülönböztetett méltóságot szereztek néki.

Ezen tulajdonságok, melyek különben a népek ritka szerencséje, Andrásban kevésbé fénylő, de annál nemesebb és szívrehatóbb virtusokkal köttettek össze. Minden tette az ő nagy lelke szelídségét s jóságát bélyegezték; ezen szelídségét az igazság szeretete vezette, jósága pedig abban állott, hogy az általa elkövetett hibát szívére vette, és azon igyekezett, hogy annak helyrehozására alkalmatosságot adhasson. Szüntelen a népek javára figyelmeztvén, szerette őket, mint gyermekeit és ezek is őt mint atyjokat úgy kedvelték. Az ő uralkodása a békesség, a mesterségek s szelíd erkölcsök virágoztatására igyekezett. Kiváltképpen az igazságra nézett és annak legszentebb intézetei betöltésére szorgalmasan figyelmeztetett. A hatalmas nem nyomta

el az erőtelent és a szalmafedél alatt sínylődő alacsony sorsú nyilván panaszolkodhatott a palotában lakó nagyok ellen.

Ezenkívül a magyarok királya mellett egy oly nádorispán volt, aki véle már kilenc esztendőttől fogva a kormányozás munkáinak terheit megismert okossággal s feddhetetlenséggel osztotta meg. Ez Bánk-bán volt. A nemzet mindennap szerencsét kívánt az ő hivatalának folytatására s gyakran mondotta a maga háladatosságának kifejezésére, hogy a nagy emberek a nagy fejedelmek munkái.

Azonban a királyné, a szeretetreméltó Gertrud mindúntalan siratgatta szívesen szeretett testvérét, aki már három egész esztendőttől fogva az udvartól elküldetvén, a tömlöcben sínylődött. Ottó, így hívták a herceget, némely kedvetlenek hízelkedő kívánságára hallgatott, akik azt ígérték néki, hogy a magyar királyi székbe ültetik s annak igazgató pálcáját kezébe adják; tulajdon ifjú hevedése, a korona elnyerésével kecsegtetvén magát, támadásra vezette őtet, és kevésbe mult, hogy ez a fejedelemnek királyi pálcája s élete elvesztésébe nem került. De a jóltévő egék kegyelmesen fogták ügyét az igazságnak és az elsők, akik az összeesküvést indították, gonoszságokért fejeiknek leütésével lakoltak meg; azok pedig, akiket az örvénybe ragadtak magokkal, örökös fogságra ítéltettek.

Itt minekutána már egészen magának hagyatott, bészárattatásán elszégyenült és a lelkiismeretnek mardosásától kínoztatván, csak sóhajtásokkal s könnyekkel gyötrötte életét. Mély és vad hallgatásba merült, majd sebes lépésekkel járkált fel s alá szomorú magányosságában, majd szorosán összekulcsolván feje felett kezeit, bámulva nézett tömlőcének boltozatára és úgy látszott, mintha egészen ki akarta volna lelkét a hosszas fájdalmas sóhajtozásokban lehelni. Az őrállókat ezerszer is kegyetleneknek s durváknak nevezte, mivel fegyvereitől megfosztották és mindent eltávoztattak tőle, amivel kétségbeesésében maga ellen használhatott volna. Ah, te könnyörületlen ég vagy föld, így kiáltott fel gyakorta a bosszankodásnak rettentő pillanatában — nyílj meg és nyelj el egy embert, aki magamagát útálja, mint szerencsétlen és gonosztevő igen soká éltem már — de megérdemlem a büntetést azért és a még meghagyatott életem minden kigondolhatók közül a legterhesebb.

Egyetlen egy embernek sem volt szabadsága a tömlőcbe való lemenetelre, hanem csak annak, aki kirendelte és levitte hozzá minden nap az ételét. Ottó sokáig titkolta előtte a maga kétségbeesésének nagyságát; azért is mindenkor nyugodalmas ábrázatot mutatott, mely a szívéből — ah! — be messze volt. Végre elúnván az erőltetést, nem tartóztathatta tovább magában a lelkiismeretnek kízó

mardosásait. A tisztt megilletődött és semmiképpen sem titkolhatta el könnyeit; vele együtt sóhajtozott és a minden napon nőttön növvő szánakozás érzékeny megindulást öntött lelkébe az ifjú herceg iránt. Ottó, mihelyt észrevette ezt, mindjárt kezdett a már előre tett szándékának végbevételével magának hízelkedni. Eleinte nem bátorkodott azt a tisztnek kinyilatkoztatni; az idő — így szólott magában — nem fogja azon hasznot sokasítani, melyet most rajtam vesz és akkor úgy vélem, még kedvezőbb lesz kívánságaimra nézve.

Végre, midőn már elhitte, hogy a szánakozásnak s barátságának pontjára vitte őtet, menten szíve szándéka kinyilatkoztatására adta magát. Látod barátom — így szólott a tisztnek — mely gyűlölséges nékem az életem, s nincs elegendő erőm továbbá annak elhordozására, mennyre, földre kérlek, segíts, hogy attól megszabaduljak. Te bátran megmutathatod ezen szolgálatot, a nélkül, hogy valaha ezért veszedelem érne tégedet. Készíts és adj mérget nékem, mellyel megutált életemet alattomban semmivé tegyem.

Ezen tilalmas kívánságtól amaz megborzadván megesküdött, hogy e féle gonoszszággal sohasem fogja bemocskolni kezeit. Haszontalan esedezett, fohászzkodott s könnyezett előtte, hijában öntötte kétségbeesését eleibe: nem tántoríthatta meg a tiszt állhatatosságát.

A boldogtalan fogoly azonban meg nem rettent a maga kérése bé nem töltött rossz követ-

kezéseitől; hanem inkább minden nap megújította azt. Végre a sok könyörgés kicsikarta a tisztből ezen szerencsétlen és sokáig óhajtott ajándékot, melyet is ő a háladatosságnak legnagyobb jeleivel fogadott el. Ezen idő alatt a király elutazásának kiszabott napja is elköze-
lített.

Katonaruhában lépett fel András a királyszékbe. Bánk-bán jobbkeze felől ült néki, az ország nagyjai pedig körülötte gyötrődő várakozással állottak, hogy meghallják annak nevét, kit rendel ki helytartónak. Végre így szólott a nemzethez: A mi megismert sz. vallásunk előmenetele hív ki most közületek engemet a dicsért földre. Oly erős meggyőződéssel indulok el, hogy az irgalmas egek azon nemzetek bátorságát, melyeket most a háborúba vezérlek, bizonyosan elő fogják segíteni; de azért sohasem felejtkezhetem el népem boldogságáról. Azért is az igazgatás kormányát távollételemben az én hűséges Bánk-bánom kezeire bízom, akitől az ország boldogságát várom és bizonyos vagyok, hogy reménységemben meg nem csalatkozom. Kilenc esztendők lefolyása alatt okosan és dicséretesen viselt bán-sága s nádorispánysága kezes nékem az ő erkölceiről, s tehetségeiről.

Erre Bánk-bánhoz fordult és így szólt néki: Igenis, néked adom által egész hatalmammat, a nélkül, hogy annak csak legkisebb határt is tennék. Más azt határok közé szorítaná, de igen jól ismerem Bánk-bánt, azért erre nézve ha-

szontalan volna az előrevaló gondoskodás. Könnyen elkerüli ő azt, hogy az egyedül uralkodó hatalmát valamely kegyetlen országlóéval cserélné fel. Ha valakinek ezen gyűlésben panasza volna ellene, ne féljen semmit is nyilván felállani ellene.

Ezen való öröm kiáltása a nemzetnek telelté a palotát. A király választását nem hogy szemére hányták volna, hanem inkább mind szavaikkal, mind jeladásaikkal dicsérték mindnyájan. Erre felállott Bánk-bán, hogy a maga háladatosságát nyilván megbizonyítsa. Felsőgednek választása — így kezdette el — örömmel hat keresztül engemet, nem azért, hogy az országban a legelső rangra méltóztatott emelni, hanem azért, hogy ezen helyre érdemesnek ítélt; és mivel ezt nem kerestem, azért el is fogadom. Ez reám nézve kimondhatatlan nagy tisztelet, hogy felséged, a magyarok boldogságát gyenge kezeimre bízta; azért itt szentül esküszöm, hogy semmit el nem nézek, ami felségednek bennem vetett bizodalját igaznak ne vallaná.

De minekelőtte ezen dicső haza kormányát általvenném, bátorkodom felséged előtt a királyné testvére szabadságáért esedezni. Igaz ugyan, hogy Ottó büntetésére méltó volt és hogy felségedtől a trónusnak törvényes bírását igyekezett elragadni; ez egy megbocsáthatatlan gonoszság; felséged azonban a maga kegyelmét nyilván megmutatta, midőn az életét meghagyta. Mindazonáltal, ha hibájának nagyságát egy kevésbé lehet gyengíteni, bátorko-

dom felségedet arra emlékeztetni, hogy azon elkövetett hiba az ő gondatlan ifjúságának hibája és hogy az egész intézet nem az ő lelkéből származott, hanem az elcsábítók csepegtették beléje. Ezek vakították meg az ő szemeit és ezek vezették az addig jóltöltött ifjúságát a rosszra. Azok, akik az összeesküvést indították, nem élnek többé; mert pártütésekért életükkel lakoltak meg: az ifjú Ottó pedig magának és a virtusnak hagyattatván, már régtől fogva megismerte ugyanazon büntetésre méltó voltát. Felséged megengedte nekem, hogy néhánéha meglátogathatom ötöt a tömlöcben, ahol gyakorta megilletődve láttam, mely nagy irtózással nézte a maga tettét. Soha egy bűnös sem érzette keserűbben a lelkiismeret mardosásait, mint ő. Ezen felhevült lélekben annyira kifeszültek az indulatok, hogy az soha felényinél tovább se erkölcsös, se erkölcstelen nem lehet. Ah! ha felséged csak egy szempillantatig látná ezen szerencsétlent, minden bizonnal egyszerűbe maga tördelné el rabláncait, akinek megbánása szinte megengesztelte már hibázását.

Még beszélt a nádorispán, midőn bejelentették a királynét. Udvari tisztjeinek egyik része kísérte, mellette pedig a Bánk-bán felesége jött, egy drága aranyos övet hozván, melyet Gertrud a férje számára tulajdon kezeivel készített. Alig volt még egyik-egyik húsz esztendő; mind a kettőn a bájoló szépség mulatozott. De Melinda kellemei felülmúlták a ki-

rál ynájét, mindazonáltal irigylés nélkül nézte; és azért ezen gyönyörű vetélkedő-társát nem kevésbbé szerette.

De Gertrudnak sem a férjéhez viseltető szeretete, sem Melindához való ragaszkodása, nem hasonlíthatnak azon szíves barátságához, mellyel a testvéréhez viseltetett. Ottó szerencsétlensége a legmélyebb szomorkodásba süllyesztette; szépségének fénye mindinkább beborult, az egészsége meggyengült, mint az ártatlan lilium hervadni kezdett és a király kénytelen volt Palesztínába nála nélkül elindulni, ámbár közönséges szokás volt, hogy a királynék a magok férjeiket az úgynevezett szent hadba elkísérik.

Gyakran feltette magában, hogy a királytól Ottónak kegyelmet kér, de mindannyiszor megakadályoztatta a férje tántoríthatatlan igazságszeretetének meggondolása. De most, midőn látta, hogy indulófélben vagyon és hogy hosszas időre távozik el, meggyőzte a maga természetesi bátortalanságát. A szeméin ragyogó nemes bizodalommal közelítvén a királyi székhöz, az elvesztett testvére iránt viseltető barátság és egyszersmind a nemsokára elváló férje iránt érzett szeretet ezen kérelemre indították:

Királyom! és kedves férjem! te elmegy. Nemsokára a tengerek határtalan köze választ el egymástól minket és a legbizonyosabb veszedelmekre teszed ki magadat. Ah! haszontalan szólanak előtted az én szíves érzékenységem

fájdalmai, nem hallasz te annak szavaiból semmit is, csak a dicsőség hangja foglalja el lelkedet. Mely rettentő reám nézve ezen dicsőség! Drágán, ah drágán, árulta ez nékem már azokat a borostyán koszorúkat, melyeket néked rendelt. Elutazásod közelgetése sok könnycseppjeimbe került, de mennyit fogok még bizonytalan sorsodon hullatni, minduntalan előttem lebegvén, előre képzeli lelkem, miképpen vesznek majd körül a legrettentőbb veszedelmek; szakadatlanul látom, miképpen győzi meg az ellenség sokasága vitézségedet; szüntelen csak a sok panaszkodó kiáltásokat s a tördelt sóhajtásokat fogom hallani; mert nem tudom, micsoda szerencsétlen előreérvés szorongatja szívemet. Úgy tetszik nékem, mintha örökre elragadnának egymástól minket s úgy képelem, mintha most beszélnének utóljára együtt. Kedves férjem! szánd meg a te szerencsétlen Gertrudod sorsát. Gondold meg, mely nagy fájdalomnak tesz ki engemet a mi elválásunk. Ezen irtóztató özvegyességben a te hív és dicső magyar néped között, de mégis idegen földön vagyok. Távol vagynak rokonim és ah! elvesztem férjemet. Elvesztem őtet és nem bátorkodok előtte azon egyetlen egy halandónak megkegyelmezéséért esedezni, aki az ő távollétében bánatomat enyhítené. Valósággal megérdemli a büntetést, mindazonáltal mindenkor kedves volt ő nékem, az ő sorsán szünet nélkül sírtam, mert csak egyedül ő van még hátra egy nemes s virágzott nagy fami-

liából, melyet a halál vagy egyéb kötelek elbontottak. Az atyám nem él már, az anyám utánna ment a sírba és a testvéreim közül, kikkel együtt vigadtam gyermekkoromban, csak ez az egyetlen egy maradt, ki az én lelkemben az egész familiám fenntartásának reményét ápolgathassa és ez is, már három esztendőktől fogva a tömlöc fenekén sinlődik. Megvallom, hogy ő gonosztevő volt — megbüntetted őtet — nem zúgolódom — de kedves férjem! ez a boldogtalan a maga hibájáért nem elegendőképpen meg... Gertrud nem végezhetted el, mert a fájdalomnak kiütése megakadályoztatta őtet annak folytatásában, a könnyek sebesen folytak le egymásután orcáin és a szavát az epekedő sóhajtasok egészen el fogták.

A király ezen jelenésre megilletődvén, le szállott a trónusból, a feleségéhez sietett, érzékenyen mellyéhez szorította és ha az ő rangjának méltósága nem tartóztatta volna, a királyné könnyeivel egyelítette volna könnyeit. De ezen maga-erőltetése nem volt elegendő a szívében támadott zenebonának az udvar előtt való eltitkolására. Kedves, érzékeny Gertrudom — reszkető hangon így vigasztalta — térj magadhoz; egy olyan férjnek karjai között vagy, aki tégedet imád; attól kívánod testvéred szabadságát; — megtagadhatja-e tőled azt? Lehetetlen, mert az egymást érő könnyeid s édes esdekléseid letétették vélem azon keménységet, melyet már

ezelőtt Bánk-bán előadásai meglágyítottak. Meggyőződtem Ottónak igaz megbánásáról, azért is visszaadom ezen szent pillanattól fogva az ő szabadságát.

Ó vigasztaljon tégedet a mi elválásunk után bánatjaidban — Kedves Bánk-bánom! menj és jelentsd magad a sógoromnak ezen örvendetes újságot; bár csak el ne felejtkezne arról, hogy ezt a testvérjének és néked köszönheti!...

Végre Melindához fordulván így szólott: Szép Melinda! minthogy a királyné szíves bizalommal viseltetik irántad, kövess el mindent az ő vigasztalására, szárazd le szemeiről könnyeit és midőn a férjéről emlékezik, mondd meg néki, hogy mindenkor szívemben fog élni és hogy az ő képe abban eltörölhetetlen arany betűkkel mélyen be van írva; egy szóval mindent megtégy az ő szomorúságának kellemetes felderítésére.

A királyné ezalatt általvette Melinda keziből a férje számára készített övet, melyet sóhajtva kibontván, a búcsúzó fejedelem vállaira reszkető kezekkel kötött keresztül. Az elindulásnak utolsó percenletje jelenlétén, mozdíthatatlan állott a palota nagy ajtajában és csak könnyekbe lábadt szemekkel kísért a férjét, míg csak láthatta; a király képe eltörölhetetlen maradt az ő szívében; egészen elhitetvén magával, hogy kedves férjét most örökösen elvesztette, a bánatnak adta minden tartózkodás nélkül magát, hív Melindája vál-

laira támaszkodva visszatért a maga palotájába és úgy látszott néki, hogy semmi se orvosolhatja meg fájdalmait azon egyetlen egy reménységén kívül, hogy nemsokára meg fogja látni s ölelni kedves Ottóját.

Alig utazott el a sereggel a király, Bánk-bán legyszeribe, rész szerint, hogy Gertrud kívánságának, rész szerint, hogy tulajdon szánakozó szíve ösztönzésének mennél hamarabb eleget tegyen, a kietlen erdőbe siet, ahol Ottó az udvartól húsz mérföldnyire egy különös tömlöcben, egy az ország hűségtelen nagyjai számára rendeltetett torony alatt sínylődött.

Sötét éjtszaka volt, az égnek csillagai homály alatt veszteglettek, mély csendesség nyomta az erdő környékét, még a madárkák is nyugodalmasan ültek az álomban fészkeiken, és csak egyedül Ottó volt ébren egy mécs mellett, melynek csillámja a tömlöc homályával csak gyengén küszködött. Éppen ezen szempillanatra rendelte a maga boldogtalan szándékának véghezvitelét. A szemei haldokló elevenséggel ragyogtak, az orcái elsárgultak, hajszálai az irtózás miatt felállottak; egy kevés idő múlva a legmélyebb hallgatásba merülvén, a dühösségnek ostromába így kezdett kiáltani: Az én szenvedéseim már sokáig tartottak, ideje tehát, hogy meghaljak. Mire való volna nekem a hosszabb élet? — a szerencsétlenségnek s szégyennek poharát cseppenként ürítsem-é ki? Ah! már abból sokat kóstolgtattam. Nyomorult! mi hasznod van életednek

tavaszból? borzadás nélkül emlékezhetele-
reá?

— Jóltévőm ellen fegyverkeztem fel és oly jó fejedelem ellen támadtam fel, aki atyám helyett atyám volt. Királyi pálcáját s életét akartam elragadni. Ez irtóztató igyekezet volt, akárkitől is az lett volna, azért is, mivel magam is annak tartom, ezen utálatban akarom elvesztegetett nyugodalmamat felkeresni a halálnak jóltévő hideg karjai között, aki talán elfogja bennem a lelkiesméret szemrehányásait fojtani. — Áldott méreg! légy az én kétségbeesésemnek barátja; — de miért borzadoznak testemnek minden tagjai? Én reszketek, — hideg verejték veri homlokomat — és a szívem sebesen dobog. — Félenk ember! te nem féltél a legközelebb való atyádfiának gyilkossává lenni, hát most irtózol meghalni? — midőn a gonoszságnak intézését kigondoltam, akkor kellett volna reszketnem és miért most? — hát reám nézve szerencsétlenség-e az, hogy meghalok? — talán a bosszúálló Isten igazságától félek? — de megbüntetheti-e Ő az én haláloamat, midőn életem elszenvedésére megvonja tőlem az erőt? A szempillanat elérkezett, nem akarok tovább késni. Ezen szavakkal a szájához viszi a mérget.

Egy hirtelen zördülés felébreszti elragadtatásából, hallgatódzik, a tömlőc ajtaja kinyílik és Bánk-bán megy bé hozzá. Ennek váratlan megjelenése, éjtszakának idején és éppen ezen borzasztó szempillanatban, kőbálványhoz ha-

sonlóvá merevítette ötét, visszarántja kezét; s a méreggel töltött poharat elejti. A nádorispán az örömnök kinyilatkoztatására hozzá siet, általöleli és eképpen szól hozzá: A herceg ezen szempillantástól fogva szabad — igenis szabad, — a királyné a maga kérése által meglágyította a férje keménységét, ezen történetnek csak legkisebb részét sem bátorodom magamnak tulajdonítani, noha a herceg kedvéért mindent, ami tőlem kitelhetett, véghezvittem; most legalább azt a boldogságot, hogy én adhatom legelőször tudtára hercegséged kiszabadulására adott kegyelmét a királynak. Hagyja el mindjárt velem együtt ezen szomorú helyet, hogy mennél hamarább a királyné örömmel váró karjai közé vethessem és hogy az ő nyugodalmát s megelégedését ismét visszaadhassa, melyet hercegséged fogságától fogva elvetett.

A nádorispánynak ezen beszédére csak gondolni lehet Ottónak elbámulását. A nagy örömtől való elragadtatásában megfogván a Bánk-bán kezét, csókjaival halmozta s könynyeivel nedvesítette azt; nem talált szavakat érzékenységének kifejezésére, melyek úgy látszottak, mintha azokat csak sóhajításokkal akarta volna eleibe lehelleni.

Egy kevés időt várva ismét szónak indult. Igazán elhihetem-é, amit éppen most hallottam? — lehetséges-é, hogy szabad vagyok? — meggyőződhetem-é, hogy a királyné, az én néném még szeret engemet? — hát minden-

kor kedves vagyok előtte? — hát egy bűnös sorsán való érzékeny részvétele nyugodalmát megháborította s egészségét megzavarta? Mely szerencsétlen vagyok én! Ez ismét egy új gonosztétel, melyet magamnak kell szememre hányni. — Készen vagyok a nádorispányt követni, hogy a jószívű királyné és az ő nagylelkű férje lábaihoz borulhassak, hogy általöleljem és könnyeim záporaival áztassam azokat, hogy töredelmesen megvalljam hibámat és pirulás nélkül könnyörögjek az ő megbocsátásokért; talán megérdemli ez a megalázódás, hogy a király maga szájával erősítse meg az én kiszabadulásomra adott kegyelmét.

Még mindig ömlöttek ajakairól a háládatos szók, még akkor is, midőn a tömlöcöt elhagyták. Ezután mindjárt lejövén a toronyból, a reájok várakozó kocsira felültek és a főváros felé sietve hajtottak.

Még is tartott az éjtszaka, Bánk-bán a kiszabadult herceget a királynak elindulásával és azon érzékeny történettel mulattatta, melyet az ország összegyűlt nagyjai előtt mutattak.

Azalatt a láthatár kitisztult és a gyönyörű reggel elkezdette a látható felhőkre a fehér rózsákat hintegetni. Olyan látásban részesült ekkor Ottó, melytől három esztendők lefolyta alatt a tömlöcben megfosztatott. A lelke, melynek rendkívül való érzékenysége egyik különösből a másikba vetette, míg a szomorú

munkátlan magánosságának bánatjai s szörnyűségei el nem tompították, most a számtalan örvendeztető hathatós érzésnek ismét kinyílt.

Eppen a tavasz utolsó hónapjainak vége táján esett ez, mikor a mezőnek látására, kiváltképpen a nap feljövetelekor, még az érzéketlen emberek is megilletődnek és csendes, szelíd gyönyörűséggel megtelnek. A nap bájos tiszta s vidám fénnel emelkedett fel, a levegőt a mezők kinyílt virágai balzsamozták és a felébredt vidéket a madarak éneklései a bokrokból köszöngették. Ottó mély hallgatásba merülve vágyódva hallgatott a kellemetes hármóniára, mindenfelé szemelt és az elidegenedett, most pedig újra felébredt érzésnek adta magát. Végre, midőn egyszerre lecsillapodott, megfogván a nádorispány kezét, így szólalt meg:

Úgy vagyok, már szabad vagyok, igenis az vagyok, érzem azt azon gyönyörűségből, mely ezen szempillantásban keresztül jár engemet; de ezen édes örömemért rész szerint a miniszternek tartozom; haszontalan igyekezett oly nemesen elrejtteni beszédében, hogy háládatosságomra számot nem tart, azért is a nádorispánynak most örökös háládatosságot esküszöm. Nem — ah, sohasem — fogja elfelejtteni Ottó, hogy miért és mivel tartozik Bánk-bánnak. Így buzgott a szerencsétlen herceg és a szája az ő megilletődött szíve hűséges tolmácsa volt. De ó, semmit sem sajdított még

ő azon feketés gyalázattal teljes bűnről, amelyre őt mindenkor lángoló indulatja ragadni fogja.

Még alig távoztak el egynehány dülő földnyire az anyavárostól, máris a királyné, aki a maga érzékeny nyughatatlanságától álmában megakadályoztatott, minden óra percetét számlálgatott buzgón szeretett testvérének visszajöveteléig. Az ő elválhatatlan társa, a szép Melinda gondosan mulattatta őtet s részt vett annak testvére visszajövésén való örömeiben, valamint az is kedvét találta ennek gyönyörködésében. A jószívű Melinda szépségének új fényt adott ezen csendes megilletődés; tagjainak mozdulása, szemeinek járása, sőt még a szava hangja is ellenállhatatlan kellemeket mutattak; az egész udvar reá bámult, de ő csak egy illendő hidegséggel viszonzotta annak hízelkedéseit.

Egyszerre hallják, hogy a kocsi megérkezett. Bejelentik a szokott mód szerint a herceget — Gertrud felkél — Ottó megjelen és a lábaihoz borul. A királyné egy legszívesebb öleléssel fogadja el, de haszontalan igyekezik a földről lábai elől felhúzni.

Nem — így szólal meg könnyekben úszván szemei, reszkető hangon — nem, jószívű királyné, hagyjon engemet így, mert csak ez a mód illet egy ilyen gonosztévőt. Elutazott férjének nevében fogadja el tőlem hibámnak megvallását, hallgassa meg kegyes hajlandósággal elkövetett tettemnek igaz megbánását

és erősítse meg annak megkegyelmezését; nevezetesen, ne hányja szememre azon könynyeket, melyeknek hullatására én adtam okot. Egyedül csak az is elegendő lenne arra, hogy megroncsolódott szívemet az örökös kínok szüntelen nyughatatlankodtatnák. Eléggé szerencsésnek fogom magamat tartani, ha fel séged a maga régi kegyelmére méltóztat.

Ah kedves testvérem! — így sóhajtott szív szakadva az érzékeny Gertrud — ne emlékeztess azon elmúlt szerencsétlen időkre, inkább temessük el mélyen azokat az örökös hallgatásnak néma sírjába. A jó erkölcsökre leendő visszatérésed el fogja idővel törölni azoknak minden nyomait.

Ezen vígasztaló szavakkal szorította a mellyéhez. Nem legeltetheti eléggé megvidult szemeit lelke megtalált kedvesén. Néha úgy tetszik néki, mintha ezen szerencse, melyben most részesül, csak csalogató álom volna és csak árnyékát ölelgetné testvérének. De alig jön vissza ezen tévelygéséből s alig adja magát a vidám örömek elragadtatásának, mindjárt észreveszi, hogy ez igaz gyönyörűség, mert örömkönnyekkel tölti meg szemeit.

A rendkívül való örömtől magánkívül ragadtatott Ottó, nem hallott s nem látott egyebet a nényjénél. — Nemsokára a királyné egy oly vendégséget üttetett, melyet azon időkor nak legnagyobb pompáival pazarolva ékesítette fel, és amelyhez a maga tanácsosai közül a legnevezetesebbeket hívattatta. Ezen nagy-

számú társaság, mely a beszédjét s kifejezéseit a királyné indulatja szerint szabogatta, vigadva látta, mint merült a legnagyobb örömbe. Ottó és Melinda között ült. Hogy pedig ezen szívesen vendéglő fejedelemné az ünnepet, mely Ottó megtalálásának emlékezetére szenteltetett, annál pompásabban megkoronázza, arra kérte a maga szép barátnéját, hogy a maga bájoló szavát egy rövid dalba öntse ki; mert Melinda, valamint egész testállásának kellemeiben, úgy ezen tehetségben is a legtökéletesebb teremtmény volt.

A királynénak kérésére egy szemérmes pirosság lepte bé orcáit, melyeken a friss rózsa színek annál felségesebben játszadoztak. Mély hallgatás uralkodott a megcsendesedett társaságon, midőn így kezdett Melinda énekelni:

A dicső hír gyors szárnyain
Repüljenek tetteik,
S az érdemnek oszlopain
Maradjanak neveik,
Kik a haza javáért
Híven ontják ki a vért.

Alighogy meghallotta Ottó a szép éneklőné szavának ígésző hangját, egyszeribe, mint valamely mély álomból felébredvén, reá vetette szemeit. Szépségének látása alig hagyta többé magához jönni és szemeit, erősen reá szegezvén, le nem vehette. A szíve egy soha nem érzett hevességgel kedve ellen dobogott, ábrázata halaványra festődött, azután ismét elő-

jött annak pirossága és egy szempillantásban, még pedig örökre, a legtüzesebb indulat gyuladt fel lelkében.

A lenyugvó nap utolsó sugárai az esthajnalt jelentették, az éjtszaka nyugalommal kínálkozott és a társaság eloszlott. Ottó egyedül hagyatott magános szobájában és csak ezen új bódító érzésekkel nyughatatlankodott: Nem látja többé Melindát, de a képe jelen van lelkében és úgy tetszik néki, mintha szüntelen mellette lebegne, mintha reá tekingetne és szólani akarna vele. Azok a szavak, melyeknek hangja rabbá tette őtet, még most is verdesik füleit. Ezek csak édes és hízelkedő csalogatások, melyek nemsokára az örvény széléhez közelebb viszik.

Keresi az álmod, de ez futja őtet, hogy szeméit bezárná; nyughatatlan s békételen hányja-veti az ágyán ide s tova magát; a tűz pedig, mely emészt, mennél inkább igyekszik elfojtani, annál nagyobb lánggal lobban fel. — Mit jelent — így kiált végre — ez a tusakodás az én lelkemben? ez a fellázadás ereimben? ez a tűz tagjaimban? Ah! kételkedhetem-é még erről? Egy boldogtalan indulat emészt engemet; én szeretek, ah! bizonyos, hogy Bánk-bán feleségét szeretem.

Ezen jóltévőjének nevére felijed. Szerencsétlen! micsoda név szaladt ki ajkaidon? micsoda asszonyt választottál gonosz kívánságod tárgyának? Az én szabadítóm feleségét! Hát ez-é az a jutalom, melyet oly érzékeny jótéte-

ményért ígértem? Hát nem elégszem-é meg az atyai gyilkosságnak nevével, hanem még a hamis barát, háládatlan csábító s hűségtelen házasságrontó nevezettel is tetézzem hibámat? Fojtsd el benned, Ottó, ezen alacsony tüzet, míg időd van reá. — De mi módon? elfojtsam? lehetséges-é? Én szeretek. Uralkodhatok-é indulatomon és vétkül tulajdoníthatja-é az ég nekem, ha azt imádom, amit legtökéletesebbnek teremtett e földön? Mit mondasz Ottó? a te magad mentegetésednek gyengesége még nagyobb bizonyosságára szolgál gonosz tetteidnek. Próbálj nemes indulattal magadon uralkodni. Távozz, midőn szükséges; mert nincs hatalmasabb s egyszersmind gyengébb a szépségnél; csak egy szempillantás is elégséges a győzdelemre; és csak próbául ne tekintsünk reá, már is győztünk.

Hát nem kell-é az én becsületemre való vigyázásnak a Gertrud gyönyörűségén való részvételt felülmulni? Oh jó Isten! ki az én szívemet jól esméréd és annak gyötrődő harcát világosan látod, ne engedd azt ismét a dühösködő szeretet áldozatjává lenni, mint már egykor az esztelen nagyravágyásnak rabja lettem, holnap — bizony holnap — mindjárt elköltözöm ezen udvarból, melynek levegőege reám nézve mérges. Ezt akarom, meg is kell lenni.

Ezen nemes szándék nyugodalmat öntött a herceg szívébe; De nemsokára más új harc követte a most lecsillapodottat. Az újuló

gyötrelmek között, midőn megsajdította a hajnal első sugárának hasadását, elfáradva és maga előtt elpirulva végre felkel és lemegy a palota alatt fekvő szép kertbe; minden jót reménylett itt a friss reggelnek levegőjétől, a felébredt természet új életétől s az éppen akkor kinyílt virágok balsamától.

Nem is csalódott meg várakozásában. Alig járkált fel s alá egynehány szempillantatokig a zöld bokrok között, mindjárt észrevette, hogy lassabban folydogál ereiben meghívesült vére, hogy gradicsonként szűnik a fellázadás szívében és a magához jött okosság elhallgatatta érzékeinek zsibongását. Ottó már a magán veendő győzelemmel hízelkedett. Az eltávozás — így szólott magában — e mai napon fogja az én orvoslásomat elkezdni és rövid idő alatt el is fogja tökéletesen végezni.

Azonban a szép Melinda reggeli módon öltözve egy bokornál állott, mely mellett Ottó sebesen elment. Itt ezen a magános mulatóhelyen, melyet a királyné ajándékozott néki, találta a virágok ápolgatásában örömét. Az ő ifjúsága, az akkori gyönyörű időkornak szokása szerint, a falusi életnek együgyűségében s ártatlanságában neveltetett fel; most pedig húsz hónaptól fogva a királyné udvaránál plántálgatott s így hozta vissza magának a csendes falusi örömmek elmúlt érzéseit. A mesterkéletlen természetnek gyönyörű voltát mélyen érezvén, öröm elragadtatással látta a piros hajnal hasadtát, a búcsúzó nap lenyug-

tát; könnyekkel megterhesült örömmel csudálta a megújult mezők ragyogó színét, édesdeden szívta bé a virágok gőzeit és szüntelen a maga kedves plántáinak felnevelésével foglalatoskodott. Ez volt az oka, miért ment ő reggelenként a nap első sugáiraival a kertnek ezen néki ajándékozott részébe.

A történet ide vezette Ottót, aki álmodozva kóborolt az utakon a fák árnyékai alatt. Minthogy csendesen és lesütött szemekkel járkált, nem látta a nádorispán feleségét, aki hasonlóképpen valamely gyenge virágszál gyámolításával bajoskodván, nem vette észre a feléje jövő herceget. Ottó a maga képzeletétől kergettetvén, melynek elűzésén mennél jobban igyekezett, annál inkább visszatért, hatalmasan küszködött szívével az utolsó harc ellen. Még mindig álmodozva s megzavarodva közelebb érkezik, már kedvese előtt van, egy hirtelen felhevülés lepi meg és ilyen szókra fakad: Nem — szép Melinda — nem.

Ki szólít engemet? felkiált a megijedett. Amaz erre feltekint, ez pedig megfordul és mind a ketten a nagy bámulás miatt magokon kívül állottak egymás előtt.

Egy-két szempillantásig tartott hallgatás után a herceg rebegve a földre szegezett szemekkel így szólalt meg: Engedjen meg aszszonyom, ha magánosságában megháborítom; ez csak történet, mely ide vezetett.

Ezen szókkal elhallgatott és Melindának alig volt ereje a feleletre: Valósággal kedves

herceg! bámulok, hogy itt találom velem együtt a bokrok között, ahol ezen időben még soha senkit sem láttam. Én minden nap itt vagyok, hogy a reggelnek megelevenedő frissében részesüljek; én vigyázok ezen ártatlan virágszálakra, melyeket ezen kosarakban lát és a királyné gyakorta méltóztatik egynéhányat közülük kezeimből elfogadni.

*

Ottó ezen szívreható szózat hangjaira egészen elolvadottnak érzette a maga szívét. Nem emlékezik többé nemes szándékára és az indulat hevesebben s meggyőzhetlenebben tér vissza, mint valaha.

Mely szerencsés az én néném! — így folytatta egész elevenséggel beszédét — asszonyoságod szereti Gertrudot, ő pedig asszonyoságod szívét bírja. Ah! mely igen írigylem az ő boldog sorsát, — miért nem lehet nőkem is úgy, mint néki.

Melinda nem engedte egészen elvégezni beszédét. Mit hallok? mit mond a herceg?

Hogy én szeretem, hogy én imádom asszonyoságodat... Ezt a szót akaratom ellen ejtettem ki; a szám kivallotta tüzetem. Ismérje meg azt a szívet, melyen örökké fog uralkodni és amelyen ismeretségünk első szempillantjától fogva uralkodik. Egy tekintete elégséges volt arra, hogy örökösen leláncolja. Csak Melindáért élek és lehellek. — De a szeméit valódi-lag és keményen veti reám; ah! nem engesz-

telhetik-é meg asszonyágodat ezen könnyecseppek, melyek szemeimet nedvesítik? Melinda — szép Melinda — szánakozzon a szerencsétlen Ottón! Mely nyomorult lészen az ő élete, ha Melinda lelke az ő könnyeinek hullatására s sóhajtásainak hallására érzéketlen marad!

Ezen szókra könnyekbe lábbadt szemekkel nézett Melindára. Azon bizonytalanságban, mit felel néki, elhalványodni és reszketni kezd, Melinda is nem kevésbé indulván meg, eleinte szintúgy mozdulatlan áll, végre pedig összeszedi magát, és egy mérsekletted kevélységgel így szól:

A herceg vitéznek született és az, mégis oly kevésbé vigyáz a maga becsületére és az enyimre. Nem emlékezik-é többé azon nemes indulatról, melynek koporsó zártáig, sőt még a sírig kell az igaz vitézt követni? Nem alacsonyosság volna-e tőlem, ha hercegséged indulatját meghallgatnám és igazán becsülhetne hercegséged nemes lelke engemet, ha a legszentebb összeköttetést hitetlenül megsérténém? Nyissa jól fel szemeit kedves herceg és gondolja meg, mely nyomorult és megvetésre méltó volnék akkor. A szívemet kívánja tőlem, de vajjon általadhatnám-e? A férjem bírja azt és sohasem vehetem vissza tőle. Igyekezzen más magához inkább illő gondolatokra és ne is gondolkodjon azon, hogy csak legkisebb kívánságának is megfelelhetrék; én a férjemé vagyok és ha annyira menne a dolog, hogy engem üldözni akarna, akkor önnön be-

csületesem arra kötelezne, hogy a herceg elől végképpen eltávozzak; akkor elhagynám az udvart és elszagगतnám azokat az édes köteleket, melyek ezideig itt lekötve tartottak engem; hercegséged pedig maga magának keserűn hányhatná szüntelen szemeire, hogy elrablotta tőlem azon örömek bírását, mely engemet kimondhatatlan szerencsésé tett. Ezen maga kinyilatkoztatása után eltávozott a bokrok közül és a palotába visszatért.

De a helyett, hogy a herceg sebéét begyógyította volna, még inkább megsebesítette. Nem szeretet az, mely őtet kínozza, hanem mardosó méreg, mely minden csepp vérére elterjedvén, inaiban sebesen folydogál és nemsokára az életét ostromolja. Sokkal szerencsétlenebb ő most, mint valaha a tömlöcben és most inkább terhelik s fárasztják őtet az udvari pompák s gyönyörúségek, mint a rabláncok. Örömet futna maga elől is, de mindenütt magára talál. Néha-néha próbálgatja ugyan a szeretetet elnyomni kebelében, de minden előmenetel, melyet ezen fájdalmas próbából nyer, még erőtelen arra, hogy az előtte kinyílt mélységbe vissza ne rohanjon. Felteszi magában, hogy Melindát kerülni fogja és egy-két szempillantat után akarhatja ellen is siet arra a helyre, ahol gondolja, hogy megtalálja. Mindenütt tartóztatja őtet és szemeivel beszél véle, sőt egész a királynéig követi és minden nap megújítja előtte a maga gonosz indulatjának megvallását. Haszontalan hozza elő néki Melinda,

hogy szeretetből soha sem lesz az övé és hogy ha üldözését tovább is folytatja, alattomos elmenéssel fogja magát az ő csalogató kívánságaitól megszabadítani. Nem lát s nem hall ez a boldogtalan a maga szerencsétlen indulatjánál egyebet. Titkos gyönyörűségét találja annak táplálásában és új kellemekeket érez azon könnyekben, melyeket hullatott véle.

Azonban Melinda, elunván a sok kerülgetést és félvén egy oly heves indulattól, az elmenetelre határozta magát; tulajdon nyugodalma s erkölcei ezen hasznos tanácsot, mint egyetlen-egyet úgy javaslották neki, melyből szerencsés következtetést várhat; azért is egy hihető okot gondolt ki, mellyel a királyné barátságának s férje szíves szeretetének minden ellenvetéseit meggyőzte, mert eltitkolta mind a kettő előtt Ottó hercegnek oktan indulatját. Az ő elutazása oly hirtelen, mint titkon esett és már negyven mérföldnyire távozott el, mikor Ottó megtudta hirtelenséggel történt elmenését.

Ezen hírre minden tudását elvesztette és érzéketlen lerogyott. Sebesen segítségére futottak és midőn feleszmélődött, még ezen gyengeségét is szikrázó mérgelődés helyévé tette. Dühösködve és fogait csikorgatva egészen a kétségbeesésnek adta magát és élete elvégzésére igyekezett. Háromszor ragadott ki kezéből egy hegyes tört a lovászmestere, mivel csak ennek mondotta meg betegségének okát.

De a fájdalomnak rendkívül való nagysága s keménysége elfogyasztották minden erőit. A halálos szomorkodás prédájára sebes lépésekkel közelített a sírhoz és kiki reszketett érette. A királyné, aki sohasem távozott el ágyától, szüntelen a maga kezei között tartotta buzgón szeretett testvérjének kezeit és meleg könnyeivel áztatgatta; keserves bánatba merülve nézte, miképen epezti el magát valamely rosszal, melynek eredetét nem akarta felfedezni; gyűlölte magát s megútálta életét. Mikor — így kiáltozott — ah! ugyan mikor látom már egyszer végét szenvedéseimnek? Halál! kedves vagy előttem, ha eljössz hozzám és irgalmatlansággal vádolkak, ha késel. Jóltévő halál! kérlek jöjj el fájdalmaim alól kiszabadítani!

Annakutána mély s csendes búbanatban süllyesztette magát, a szemeit vad módra forgatta egyik tárgyról a másokra és alig tűrhette el még a testvérének jelenlétét is. Nem fogadta el az orvosló mesterségnek még a legcsekélyebb szereit is, sőt, midőn az érzékenyen gondoskodó fejedelemné szólásra unszolta békételen így felelt: Asszonyságod hagyjon egy szerencsétlent nyugodalommal meghalni. Reám nézve csak a csendes sírban van még békeség. — Ezután ismét elhallgatott, de egynehány szempillanat mulva felhevülésén nyughatatlankodván és megilletődvén azon könynyeken, melyeket Gertrud orcáin folydogálni látott, szemeit reá függesztette és reszkető

hangon bocsánatot kért azon nyughatatlankodásaért, melyet néki okozott.

Éppen ekkor lép a szobába a Melinda férje. Az Ottó sorsán való részvétele, melyet eleitől fogva hathatósan érzett szívében, most megnagyobbodott. A reá bízott dolgoknak gondjától egynehány szempillanatokig elvonván magát, a beteg ágyához közelített és az ő szíves barátsága ezen szerencsétlen herceg fájdalmain kimondhatatlan nyughatatlankodott. De midőn észrevette őtet Ottó, kimeresztett szemekkel tekintett reá, melyeken a dühösség s bosszúság lángolt. Itt van — így szólott magában —, itt van az én kínjaim szerzője. Ő bírja az én kedvesem szívét s ő ragadja el tőlem azt. Szeretet nélkül, melyet abba be tudott csepegtetni, nem találtam volna indulataim iránt érzéketlennek. Úgy van, ezen vetélkedő társ iránt való gyűlölségem igazságos. Utálok őtet — meg kell utálnom őtet. De, ha ő szerelembéli vetélkedő társam nékem, egyszersmind jóltévőm is. Nem oka ő annak, hogy nem vagyok szerencsés. Szeretett ő engem és most is szeret, én pedig jótéteményeinek jutalmáulátkozom s utálok őt és a szívemben egy oly szeretetet táplálok, mely az ő becsületét sérti. Mindazonáltal talán tudja ez a kegyetlen az én szenvedéseim kútfejét s boldogtalan szerelmem nem ismeretlen előtte. Kétségkívül kivallotta neki Melinda habzó lelke titkát és csak azért jön ide, hogy fájdalmaimból csúfot űzzön. Örül ő és győzedelmeskedik.

Midőn ezen utálatos képzeteknek adta volna minden tartózkodás nélkül magát, hozzá szólott Bánk-bán és szíves tisztelettel fogta meg a kezét; de a herceg haragosan visszahúzta és így kezdett indulatoskodni: Kegyetlen ember! bocsásson engemet, nincs vele semmi dolgom; nem elégszik-e már meg azzal a kinnal, melyet okozott? miért húzott tömlöcömből? ha egy kevésbé irgalmatlanabb lett volna akkor irántam, mér régen megszűntek volna kínjaim; hagyjon békében engem, ezt mondom!

Ezen szókkal fordult el tőle. A nádorispány, aki az egész dolgot korántsem gondolta az indulatoskodás dühösségénél s büntetésénél egyébnek, könnyező szemekkel eltávozott, sajnálkozván siralmas sorsán a hercegnek, akit mindig szeretett.

Csak a királyné maradt egyedül már most az öccse mellett. Minden mozdulására vágyódva vigyázott és bámulással nézte, miképpen elevenedik fel tagjainak érzéktelensége s örömmel látta, miképpen újulnak meg orcáin a nyugalomnak nyomai, melyek újra feltett szándékát bizonyították. Nyughatatlansággal várta már most ennek későbbi következését. Végre a herceg, feléje fordulván reszkető szavakkal így rebegett: A királyné azt akarja és arra kényszerít, hogy éljek. Megegyezek benne, de gondolja meg, hogy az én megmaradásom a királynétól függ és az én életem annak a kezében vagyon. Régtől fogva rejtegetem lelkem titkát előtte, most pedig kinyílt

szívvel szólok előtte azon édes reménységből, hogy annak gondossága által lelkem nyugodalmának visszatérését meg fogom látni.

Gertrud ennek kezdetétől fogva figyelmezőbbé tétetvén, még erőltetettebb várakozással hallgatott, midőn a herceg így folytatta beszédét: Amint látja a királyné, a szeretet az, mely oly közel hozott engemet a sírhoz. Mihelyt megismerem Melindát, mindjárt szeretnem kellett őt. Megvallottam előtte indulatomat, de ő megvetette azt. Csak egy szempillantatig se rázkódtathatták meg erkölceit, az én szüntelen tartott kerülgetéseim. Végre elunván ő ezeket, feltette magában, hogy végképpen eltávozik előlem és az ő elutazásának hírére a szomorkodás, mely az én szeretetemnek kezdetekor mindjárt bécsúszott szívembe, annyira megnagyobbodott, hogy halálomat már most teljességgel el nem kerülhetem, ha felséged tulajdon enyhítő kezeivel gyengeségemnek segítséget nem szerez. Minden kívánságom egyedül abban áll, hogy az imádásra méltó Melindát csak egyszer lássam még. Legalább nyujtsa azt a reménységet, hogy minden erejét, melyet mint királynéja s barátnéja gyakorolhat rajta, visszajövetelére fordítsa. Mégegyszer előhozom felségednek, hogy nem akarom többször egyetlen-egyszer-nél látni őtet. Az én szívem önönmagával tanácskozott és már most azon igyekezik, hogy azon büntetésre méltó szeretetét, mely eddig nyughataatlankodtatta, kipusztítsa, Melinda

nem félhet továbbá gyűlölséges lángom fellobbanásától, mert az okosság parancsolójává lett érzékleteimnek. Ugyanez javasolja eltávolozásomat, mint egyetlen-egy bizonyos eszközt. Jól tudom azt is, mennyibe kerül az én szívemnek, ha felségedet elhagyom, talán sebei miatt minden csepp vére elfoly; de másképpen nem cselekedhetek, mert becsületem kívánja. Már megvan és én egy szempillantásig sem halasztgathatom. Merán¹ kebelébe sietek, hogy eltemethessem ifjúságom hibáinak szégyenét. Ott talán heves indulataim s érzéseim, távol lévén a magok tárgyától, ismét meghűlnék és napjaimnak nyugodalmas folyást engednek. De minekelőtte felséged jóltévő karjai közül kiragadnám magamat, legalább engedje meg, hogy a szép Melinda lábaihoz borulhassak esedezni esztelenségem s büntetést érdemlő gonoszságom megbocsátásáért s elfelejtéséért és hogy tulajdon szájából hallhassam annak nemes indulatú megengedését. Ah! kedves néném megtagadhatná-e tőlem ezen csekély szolgálatát? Önnön hatalmában áll az én szabadulásom. Ah! minthogy kedves vagyok előtted, bizonyosan tudom, hogy visszahív engem az életre.

¹ Ahol a mostani tiroli tartomány fekszik, ott valaha két jeles várak valának: Merán, és Tirol; az első egy hercegségnek, a másik egy grófságnak főhelye. Berthold meráni hercegnek magzati voltak: Gertrud királyné, Ekbert bambergi püspök, Berthold kalocsai érsek és Ottó.

Ottó már megszűnt a beszédben, a királyné mégis figyelmeztet. Ezeknek hallása, bámulással, fájdalommal, csudálkozással, félelemmel s gyönyörűséggel tölté be őt. Az ő lelkét ezen különb-különbféle érzések egészen meggyőzték. Végre magához térvén így felelt.

Kedves öcsém! akit jobban szeretek az életemnél, lehetséges-e az, hogy szereteted eltitkolásával mind e mai napig oly kevés bizodalmat helyezhetted bennem? Ah! Ottó hát csak ennyire szereted nénédet? Micsoda? a te lelkedben ki nem nyilatkoztatott gondolatok is vannak és már indulófélben voltál, hogy hallgatásod által szemeim előtt mulj ki az életből? Mely szerencsésnek tartom most magam, hogy királyné és Melinda barátnéja vagyok, mert hihetőképben ezek azok a nevek, melyek nékem a te bizodalmadra juszt adnak.

Szerencsétlen ifjú! — így folytatta beszédét — ha szívedbe hagyta volna tekinteni, mindjárt megmondottam volna, hogy semmit se várj az én barátnémtól. Igen messzire felemelkedett ő a vétkes kívánságok gyarlóságai felett: Ottó győzd meg indulataidat és talán előadásom s tanácsom megorvosoltak volna. De te harc nélkül megsebesedtél és a te gyarlóságod űzte el azt udvaromból, aki annak legszebb ékessége volt; a te eltévedésed vitt téged sírod szélére és hogy attól még egyszer megmenekedj, engem választottál áldozatnak, mert már most el akarsz hagyni. Hát el kell téged vesztenem, — téged, aki legédesebb ví-

gasztalásomra lehattél volna. Menj el, nem bánom, minthogy a te szerentséd szorosan össze van eltávozásoddal kötve. Az én testvérem boldogsága mélyebben fekszik szívemen, mint a magamé és sírva feláldozom azt néked.

De reá határozhatnád-e magad az elutazásra a nélkül, hogy Melindát előbb ne látnád? Nem veszed-e észre magadban, hogy ez a kívánság a te szeretetednek csak színes oka? amely téged szép móddal ámitgat, könnyen hívéseddel vígan játszadozik és újabb gyötrelmeket készít, ha kívánságodat jónak hagyom.

Ah Gertrud! — így fogta meg szavában a felhevült Ottó — már most jól látom, hogy fel se veszi életemet — távozzon el tőlem és hagyjon nyugalalmomban meghalni. — Azt hittem, hogy Gertrud szeret engemet — megsalatkoztam — halálomat akarja — sokára meglátja kívánságának kielégítését.

Kegyetlen testvér! — karjára vetvén magát, a királyné így felelt — jól van, be kell óhajtásodnak telni. Magam fogok Melindának írni és meghagyom neki, hogy visszasíessen. Meg kell őtet ismét látnod. Ah bárcsak szerencsétlen következtéseket ne szülne se reád, se reám, sem pedig az én szegény barátnémra!

Rövid idő alatt elküldötte Melindának a levelet. Elbeszéli benne néki öccsével legközelebb volt mulatságát s jeles feltételét, hogy Merán kebelébe fogja magát elrejteni az ő szeretetének annál bizonyosabb leendő meggyőzésére. Végre a barátságának legérzékenyebb

kérésével kapcsolja össze ezen királyi parancsolatját: a mai naptól számlálva, asszony-ságod kilenc napok alatt vissza fog térni Gertrudhoz, aki ha testvérjét elveszti, úgy legalább Melinda egy jó barátnéját visszaadja néki.

Ottó tanúja lévén a levél elküldésének, így szólott: engedj meg érzékeny Gertrud, engedj meg igazságtalan vádjaimnak. Te szeretsz engem. Kegyetlen voltam, hogy csak legkevesbbé is kételkedtem, hogy pedig arról meggyőztetsem, van-e szükség újabb bizonyásra?

Melinda meglátásának reménysége, mely az Ottó emésztő tűzének erős voltát sokkal felylyül haladta, kiragadta nemsokára az epekedésnek előbbeni állapotjából. Kevés nap alatt visszajött minden ereje és az egész udvar bámulva nézte ezen hirtelen változást. Nem tudják az okát eltalálni. Tegnap — így beszélnek — az ifjú herceg nagyon közel járt a halálhoz és ma a legjobb egészségben van — ez egy oly homályos dolog, melyet az ember megérteni nagyon szeretne. Ah! tekinthetnétek csak be az Ottó lelkébe; a szeretetnek kevésbe kerülnek a csudák. Haszontalan hiszi a herceg, hogy a szíve már meggyógyult, mert mégis tele van az a leghevesebb indulatokkal és a besület s erkölcs ellen való viaskodás a maga hatalmának kerületét annak inkább kinyújtja még akkor is, midőn már meggyőztetettnek látszik.

Az óhajtott napnak reggelén, melyen kedvesének visszaérkezését várták, a királynéhoz ment. A legvidámabb s kellemetesebb örömfestette ki magát homlokára s szeméire, kívánj szerencsét kedves néném — ily szókra fakadt — végtére győzedelmet vettem vak indulatomon. Most hatalmasan ellenállok a Melinda ingerlő szépségének s egész szemfényvesztésének. Ezt ítélem az én szívem csendes nyugalmaiból kiváltképpen azon tusakodásokból, melyeket győzedelmesen végeztem el. Ha az okosság meg nem tiltaná új győzedelmemben való bizodalmatlanságomat, úgy lemondanék már most eltávozásom szándékáról és megelégedvén a te barátságoddal és a Melindáéval, az udvarodban maradnék. De mivel mind néked, mind magamnak megígértem, tehát hűségesen megmaradok szavam mellett. Csak egy utolsó kegyelmedet ne tagadd meg tőlem. Tudom, hogy megvallottad Melindának gonoszságomat és azért nem kellene elpirulnom, hogy a te szemeid előtt kérnék bocsánatot tőle. De ez ismét egy új gyarlóság, melyet talán Ottónak szeméire hányhatnál. Ő meg akarja magát Melinda előtt alázni s az ő erkölcséinek akar tökéletesen meghódolni; talán a haszontalan kevélység ellene szegezne részemről magát egy oly dicső vallástételnek. Bár csak egyedül és tanú nélkül engedhetnék szabad folyást az én tetteim megbánásának.

Alig végezhetette el ezen szavakat, midőn Melinda megérkezését bejelentették. A király-

né érzékenyen pillantott a testvérjére és így vigasztalta: nyugodt vagyok, békével foglak együtt hagyni. De addig menj be egy szomszéd szobába. Előre el akarom Melindát a te látásodra s hibád elengedésére készíteni és annak idejében szólítani fog a néned.

Ottó béhuzta magát. Melinda a királyné parancsolatjának, valamint kérésének is beteljesítésére sietett. Még nem látta a férjét; ez szomorú, de szükséges áldozat egy oly érzékeny szívre nézve. — Gertrud egészen elragadtatván megilletődött lelkének megindulásától, az öröm szárnyain repül barátnéja eleibe, karjai közé zárja és a legszívesebb nyájaskodással halmozza.

Valld meg édes Melindám! — végre így unszolja — van-é okom, a reád való panaszolkodásra? Megengedek az öcsémnek, hogy szeretetét eltitkolta előttem. Gonosz tűz volt az; senki sem vallja meg örömet önnön hibáját. De kegyetlen asszony, el kellett-é hallgatni előttem azon iszonyú állapotot, melyre Ottó üldözgetései juttattak téged? és szükségesképpen meg kellett-é esni annak ellenállására, hogy kedves Melindámtól megfosztassam? Mely kimondhatatlan szerencsétlen vagyok! Két hónapja már, mióta semmit se kívánok oly szívszakadva, mint azt, hogy bár csak a testvéremnek és Melindának társaságában tölthetném napjaimat. Mely rövid volt s mely hamar eltűnt az én szerencsém! ártatlan vagyok és mégis az egek haragja legérzékenyebb

részemet illeti. Mikor öcsém volt, akkor téged vesztettelek el, mikor pedig téged ismét megláttalak, akkor ötet kell elvesztenem. Ő a te szemeidből szívott indulattól részegedett meg. Valamint szánakozásra méltó, úgy büntetésre is érdemes volt; ah! mennyit szenvedett s mely keményen küszködött. De végre meggyőzte szívét, kiszabadította magát annak lánczaiból és már elhagyta volna azt a helyet, ahol a szeretet tévedésre vezette, ha elutazása előtt meg nem akarta volna a maga hibázását néked vallani, hogy tulajdon szádból hallja meg megbocsátásodat.

Azalatt, míg ezen ártatlan multság tartott, Ottó a leggyalázatosabb vakmerőségnek sugarlásaira hallgatott. A szeretet, tulajdon szívének újra mestere lévén, most erősebben megrészegette ötet veszedelmes mérgével, mint valaha. Melinda szépségét kellemetesebb vonásokkal rajzolta le előtte és azon halálos fájdalmat, hogy életét nála nélkül messzire távozva kellene eltölteni, keservesebben érezte véle. Micsoda? — így tudakozta maga magát — hát örökre el fogsz-e most tőle távozni és nincs más jutalma szeretetednek? Az igaz szeretet tiszteletteljes, de csak akkor, ha meg nem veti egészen maga magát és ha az ő meghallgattatásának időpontját előre látja.

Igy beszélgetett Ottó magában, aki már akkor is büntetésre méltó volt, midőn a királyné szavára elhúzta magát, most pedig annál inkább, midőn beszólította. A nénye be-

küldő szavára egészen magánkívül volt. Kicsoda közelített valaha nyugodalmasan a gonoszszághoz? Azonban belép a szobába, a rendetlen indulat szemlátomást nevededik benne, midőn Melindához siet. Egy közönséges reszketés foglalta el minden tagjait és sohasem érezte, hogy kedvesének jelenlétele annyira megindította volna szívét. A szép nádorispányné lábaihoz esik és a nélkül, hogy a megbánásról csak emlékezett volna is, melynek előadására szándékozott, — kívánsága meghallgatására vakmerően kérte.

Melinda a bámulás és félelem miatt magánkívül lévén alig hihetett füleinek. Bámulva nézte a herceget s álmélkodva látta szemein az erősen lángoló tüzet, mely a szíve titkát elárulta. Visszataszítja magától; tiszta erkölcsi és önnön becsülete érzése újra erőt adnak neki; de ezen ellenállásra Ottó még inkább feltüzesedvén, annál erősebben kényszeríti; sem a könnyhullatások, sem a panaszok, sem az esdeklések nem tehettek néki; egy új Tarquinus hágja által a törvényeket s újítja meg Lukrécianak szerencsétlenségét.

Ezen rettentő történetnek helye a palota szobái közül a legtávolabb való volt, melyet a gonosz indulatú tökéletesen esmért. Egy titkos ajtón kiszaladt és alig távozott el egynéhány lépésnyire áldozatjától, mindjárt szívére szállott elkövetett gonoszságának nehézsége s ocsmánysága. Maga-magát utálván s minden szempillantástól rettegvén, sietve elhagyta az

udvart, melyben magát megszégyenítette, a nélkül, hogy fertelmes cselekedetén s lelki-csmérete mardosásán kívül valamit elvitt volna.

Azonban Melinda a legmélyebb kétségbe-esésnek örvényébe merülvén, nem bátorokodik szemeit felvetni. Majd az iszonyú bánat halaványítja ábrázatját, majd a kegyetlen harag lángoltatja orcáit és nem tudja mihez fogjon. Elhagyja-é azt a helyet, mely az ő megsértését elevenen képzelte vele? Azt hiszi, hogy ha elhagyja, minden ember újjal mutat reá és olvasni fogja szomorú homlokán az ő meggyaláztatását. Ezen magános titkos szobában várja-é el az éjtszakát? de a királyné nemsokára vissza fog jönni, akit úgy néz, mint a testvérje elkövetett zabolátlanságának bűnös társát és nem hiszi, hogy valaha elszenvedhetné ezen hűségtelen barátnéjának tekintetét.

Jó darab ideig küszködven magával, hogy melyik feltételének véghezviteléhez fogjon, erőt vesz végre, felkél és minekutána vissza színlette volna ábrázata elvesztett állapotát, a felsevevésnek gyenge fátyolával befedezi fájalmát, mely az ő belsőjében hánykódott. Csendesesen általlopózik a királyné palotáján, a legkisebb zördüléstől is reszketvén, halaványan és formájából kivéve érkezik a férje házába.

Ennek meglátására új gyötrelmek fakadtak fel szívében. Kivallja-é néki házassági ágyá-

nak megszeplősítését? vagy pedig egy örökös hallgatásnak vastag szőnyegével fedje be azt? Míg így tanácskozna magával, észreveszi Bánk-bán az ő imádásra méltó felesége visszajövetelét, hozzáiet s kiterjesztett karokkal repül karjai közé.

De minekelőtte visszataszítaná s elfordulna tőle, így kiált előre: Férjem! állj meg — Melinda nem érdemes reád — ne fertőztesd meg szeretetedet — a te ágyad tisztasága megmocsokoltatott.

Ezzel a szerencsétlen jószívű személy elhallgat, a könnyei pedig sebes patak módjára rohannak le szemeiből küszködő kebele lepelleire. Ezen vallástételére mely mintegy akaratja ellen szaladt ki ajkain, a férje úgy megmerevedett a bámulás és iszonyodás miatt, mint a kőbálvány, mindazonáltal részkető hangon így unszolta: szólj és magyarázd ki magadat, hogy s mi módon szégyenítettet meg az én ágyam? és te vagy-é az, aki bejelentetted nékem?

Reszketve várta a feleletét. Egy kevés ideig mint a némák úgy állottak mind a ketten, míg végre Melinda, tartván attól, hogy az előbeszélés folytatása által elveszti férjének maga iránt való tiszteletét, nagyot sóhajt, kezeit szemeivel együtt az egekre felemeli. Mit mondtam szerencsétlen? és mely utálatos történetet kell előbeszélnem! miért nem merevedett meg nyelvem, minekelőtte kimondottam ezen rettenetes szót? — Férjem! a te szemeid ha-

raggal szikráznak ellenem; hibásnak gondolhatsz-e engemet? Legyen hála az egeknek, az én szívem ártatlan és tiszta, mint a fejünk felett ragyogó nap. — Ottó szeretett engemet. Hogy a te nyugodalmadat megkéméljem, készakartva titkoltam el előtted, és igaz okom volt eltávozásomra, hogy egyszersmind magamat az ő üldözései elől bátorságba helyeztethessem. Az én távollétem a sír széléig vitte Ottót és a hűségtelen királyné kért s parancsolt, hogy visszahozassam az udvarba magamat. Imé itt a tulajdon kezével írt levele, olvasd el és mondd meg, vajjon Melinda elkerülhette-e a rajta esett szégyent.

A szerencsétlen asszony, míg a férje sebesen általfutotta volna szemeivel Gertrud levélét, egy székre vetette magát, lankadt kezeivel takargatja halavány orcáit, melyeket zápor könnyeiben fereszt és rettentő szorongattatások között várja annak feleletét. A levél szemlátomást neveli Bánk-bán nyughatatlankodását. Reszket a további kérdezősködéstől, hogy világosan megtudja a mélységet, melyet lábai előtt kinyílva lát, mindazonáltal voltaképpen meg akarja tudni ezen borzasztó titoknak minden környülállásait.

Már most — így folytatja tudakozódását — miért állapodtál meg beszédedben, hiszen ez a levél a te visszajövésednek illendő okát adja elő; és semmit se látok benne olyast, ami engem megsérthetne?

Ah! kedves férjem! nem menthetsz-é meg azon szégyentől, hogy mindent előbeszéljek néked? — Elérkezésemkor a királyné palotájába megyek; éppen Ottóval volt egy legtitkosabb és legtávolabb lévő szobájában. Ezen hitetlen barátné egész barátsággal fogad és — Istenem! miért nem titkolhatom el — nonsokára Ottó zabolátlan indulatjának hagy engemet. Semmi sem tartóztatja meg ötet és — én az erőszak alatt lerogyok.

Ezen előbeszélésre a nádorispány a fájdalom és borzadás miatt egészen megmerevedik. Az ő igazságos dühössége a megsértőnek csak halálára igyekszik és minden szempillantásban megerősíti magát a bosszúállás kívánságának feltételében. Igenis — így kiált fel és a szemei szikráznak — igenis kezeim által essen le; mert csak vére törölheti le az én ágyamnak bémocskolását. — Ottó hát ez-é az az örökös háladatosság, melyet nékem esküdtél? Én adtam vissza szabadságodat s életedet és ezen kettős szolgálatot jóltévőd gyilkolására használtad, de várj csuda állat! nonsokára megmutatom néked, miképpen büntetik a háladatlant. — Te pedig királyné, akinek költött erkölceid oly sokáig ámítottak bennünket, légy szemmel látó tanuja testvéred kezeim által történendő halálának.

Melinda! — így folytatja beszédét — térj vissza csendességgel magános lakhelyedbe. A te jelenlételed csak bosszúállásomat akadályoztatná. Még ma elindulok utánad és azután

fogjuk a mi megsértettetésünket s bosszúállásunkat a király eleibe terjeszteni. Ha akarja, készen vagyok a halálra.

Az ő bánatjának első szempillantásában legkisebbet sem látott Melinda azon veszedelmekből, melyekre kész volt magát férje kitenni. Jobban érezvén a becsületet, mint a szeretetet, megegyezett a megbántott becsületnek megbosszúlásában. A nádorispány, aki előtt ezen szerencsétlenség megvallásáért még kedvesebbnek látszott lenni, általkarolta őtet, Melinda pedig hirtelen eltávozott a fővárosból.

A királyné nem gondolt a maga vigyázatlanságának szerencsétlen következéseinél egyebet. Az udvari tisztekkel foglalatoskodván sokáig várakozott a testvére és barátnéja visszajövetelére, midőn megviszik a hírt néki, hogy Ottót megháborodva, halavány orcával a kétségbeesés miatt magánkívül egyedül látták elutazni és hogy hallották ezen fakadni: Vigyétek el a királynénak búcsúzó köszöntésemet és mondjátok meg néki, hogy most mindaddig fogom a halált keresni, míg fel nem találom.

Ezen megfoghatatlan történetnek híre arra ösztönözte a királynét, hogy megtudakoztassa, vajjon Melinda a palotában késne-é? Mihelyt hírüladták néki, hogy a barátnéja a férje házában volna, egyszeribe egyet az udvariak közül elküldött ezen parancsolattal, hogy hozná hozzá. Ez éppen akkor ért oda, amikor a koci Melindával elindult és szem mellé tá-

nuja lévén elutazásának, visszajött a királynéhoz a hírrel.

A királyné ezen történetektől megrettenvén parancsolatot adott ki, hogy a nádorispányt tüstént elhívnák. Majd ő — így gondolkodott — talán megtudja ezen kettős alattomos eltávozásának homályát világosítani.

Bánk-bán magához vévén egy tört, elhagyta a házát, hogy a herceget felkeresse. — A késő maradék, nem bánom, akármit mondjon az én bosszúállásomról; talán az ő szemei előtt egy hitetlen gyilkos leszek, de legalább sohasem tart megbecstelenített férjnek.

Minekelőtte egészen kiöntötte volna a maga dühösségét, hallja a bűnösnek elfutását. Ezen véletlen megcsalatkozása által még inkább feltüzelődvén, elfelejti ezen szempilianatban a maga legszentebb kötelességeit és a királyné udvarába siet. Gertrud nem hasonló büntetésre méltó-é? — így gondolkozik — legyen hát áldozatja az én becsületesnek s bosszúállásomnak.

Ezen borzasztó szándékkal megtelve bémegy a királynéhoz. Az ő vad módra szikrázó szemei, orcája lángoló pirossága s egész teste rázkódása, megfagyasztják ereiben Gertrud vérét. Az egész udvar megrémült a szokatlan látásra. Mi baja? — azt kérdi végre a királyné — és mi történt Melindával és az öcsémmel?

Éppen annak hírüladására jöttem felségedhez; engedjen hát egynehány szempillantást meghallgatásomra.

Egy különös titkos szobába ment vele együtt, de alig léptek be annak küszöbén, midőn a nádorispány a bosszúálló indulattól elragadtatva így kiált reá: Hitetlen! minthogy te adtad által gyalázatos testvérednek mind a magam, mind a feleségem becsületét, vedd el hát most gonoszságodnak jutalmát. Ezen szókra hirtelen előrántja köntöse alól az elrejtett hegyes tört és a mellyébe szúrja; a vér a seben keresztül reá megy, de ő hideg indulattal nézi a királynének élet nélkül való leesését; kevélyen jön ki a szobából, minthogy bosszút állott; véresen megy keresztül az együtt álló tiszteken; a tör még párolog a meleg vértől a kezében és rettentő hangon azt kiáltja nekik: a királyné mindjárt meghal, én öltem meg őtet, úgy van, én magam öltem meg. Ti reszkettek, de halljátok az ő gonosz cselekedetét. Ő az én feleségemet tulajdon palotájában adta által Ottónak, ez elillantott; itt az áldozat szükséges volt és a királynén tettem ezt meg, akit még büntetésre méltóbbnak tartottam az öccsénél.

Ezen szókkal az ajtóhoz közelített; — ez elbámulás vagy mély tisztelet volt, mert nem hogy feltartóztatták volna, hanem inkább hallgatva utat nyitottak magok között a kimenetelre. Ezen órában — ezt adta beszédéhez — Konstantinápolyba indulok, ahova a király rövid idő alatt el fog érkezni, hogy magam beszéljem elő ezen véres történetet. Ha valaki közületek, kiket barátaim közé számlál-

tam, követni akar engemet, szabadságában áll, úgy fogom ezt nézni, mint az ő engedelmességének megbizonyítását. Ezzel elhagyta a palotát és a királyné tisztjei közül hárman a legnevezetesebbek kísérték el őtet; Lóra ültek és mindjárt elindultak a Melinda útján, mely Velencébe vezette őket, hogy ott hajóra ülhesenek.

Azonban a többiek csoportosan nyomultak be a palotába, ahol Gertrud a maga kifolyt vérében úszott. Bámulva nézték szerencsétlenül járt királynéjokat és senki se foghatta meg, miképpen vihette véghez ezen jó erkölcsű fejedelemné azon gonoszságot.

Végre a hír elterjedvén az egész városban, a polgárok seregenként tódultak a várba, hogy királynéjokat még utoljára láthassák.

Már a halotti pompa kirendeltetett és a temetésre minden készen volt. A szomorú gyülekezet elindult a temetőhelynek rendelt templomhoz, mely a fővárostól egynehány mértföldnyire a pilisi² erdőben állott, éppen ahol Ottó félig elvadulva, lelki esmérete mardosásától kínoztatva, esze nélkül ide-s-tova tébolýgott. Két naptól fogva mindegy igyekezett ebből kimenni, de valamely láthatatlan kéz akaratja ellen erősen megtartóztatta.

² Maga IV. Béla király bizonyítja egy adománylevelében, hogy az ő szerencsétlenül meggyilkoltatott anyja a ciszterciták pilisi klastromába temettetett.

Rettentő Isten! — így kiáltozott szüntelen — mely keményen nyugszik a te kezed az én fejemen — mely jelesen állsz bosszút az erkölcsökért, midőn a vétkeket tulajdon gyötrelmeknek engeded! mely kegyetlenül kerget, mely irgalmatlanul kínoz engemet! és — mit csináljak, hogy megszabaduljak tőle? Igazságos egek! ez az én sorsom! hogy mindég vétkezek és mindég haszon nélkül bánjam azt meg. Ki szabadíthat meg engemet magamtól? Mert én magam vagyok magamnak a legnagyobb ellenségem, óh halál — jóltevő halál — jőjj most segítségemre és vedd el életemnek terhét! Ah, de te is kerülsz engemet, mert elegendőképpen nem lakoltam még meg gonoszságomért. — Felhevült képzelődő tehetségem! csak így festegesd le előnkbe mindenkor életem képét — csak így hallattasd velem mindenkor Andrásnak, Gertrudnak, Bánkbánnak s Melindának neveket. Ezen büntetés valójában iszonyú, de megérdemlettem. Mint zenebonáskodó jobbágy, hitetlen testvér, háladatlan barát s gyalázatos házasságrontó utálatossá lettem az ég, a világ, sőt még magam előtt is.

Ily szomorún panaszolkodott Ottó. Végre csendes hallgatással felállott. Bééjeledett. Egy közönséges mély csendesség fogta körül. Álmat keresett, de nem talált. Végre eszébe jut a szomszéd templom és lassacskán oda indul azzal a reménységgel, hogy ott legalább könyörgése által valamennyire megenyhül;

minden lépésnél reszket és a titkos megfoghatatlan borzadás között fájdalmasan érzi szívének elfogódását.

De, midőn kiért a bokrok közül, egy halavány csiliám ötlött szemébe, mely az egész vidéket megvilágosította. Lassú, mély panaszolkodó éneklést hallott és az ő felhevült képzelődő tehetsége azt hitette el véle, hogy valamely csalogató tünemény üldözi; hogy pedig magát attól megszabadíthassa, a templomhoz sietett.

Véle együtt egyszersmind érkezett oda egy halottat késérő sereg. A koporsót az ajtónál letették, a papság pedig az ehhez tartozó szokáshoz készült. Ottó ezen szomorú látásra mintegy megmerevedett. A sírhalmi szomorú énekek, a halaványan pislogó fáklyák s a sok kísérek mind halotti gyászba öltözve, borzasztó sajdításokkal tölték bé lelkét. Végre egy megélemedett s megőszült öreghez közelítvén, aki a halotti pompát zokogva s könnyezve nézte, azt kérdezte: Atyám! kérlek, mondd meg ugyan nékem, ki lehetett ez a híres-nevezetes ember, aki a maga holttestének a mi királyaink temetőjében nyert helyet és most akarják nyugalomra béereszteni? Micsoda? — csudálkozva így felelt az öreg — hát oly idegen vagy a hazában, hogy nem tudod Magyarországnak legnagyobb szerencsétlenségét? Halld meg hát fiam! és tanuld meg ebből, mely veszedelmesek reánk nézve a zabolátlan indulatok. A királyné öccse a nádor-

ispány feleségébe szeretett, Gertrud — amint mondják — a maga testvére eránt való gyarlóságból adta kezébe azon jó erkölcsű aszszonyt; a nádorispány pedig, mihelyt észre vette az ifjú herceg illetlen cselekedetét...

Maga magát megölte? — így kapott Ottó az öreg szavába.

Nem — fiam, nem magát, hanem a királynét szúrta keresztül és ez az ő meghidegedett teste. Ezen szóra a tolongó sokaság közé veti magát Ottó és kiált: Itt — itt — van a királyné gyilkosa. Én vagyok — én vagyok! Ottó a koporsóhoz megy, reáveti magát, általöleli és az eszevesztettek hangján ordít: Óh néném! kedves néném nem élsz többé; tulajdon testvéred volt az, aki életedtől megfosztott. Óh kicsoda adja vissza nékem a nénémet! adjátok vissza, kérlek, őtet! Ezekre élet nélkül látszott a koporsón feküdni.

Míg ezen borzasztó látás tartott, nem tartóztathatta könnyeit a nép; az udvar s a pap-ság keservesen sírt. De, midőn a herceg minden mozdulás nélkül leesett a koporsóról, felvették és egy szomszéd házhoz vitték, ahol hosszas időt várva, magáhozért. De úgy látszott, hogy csak azért jött volna ismét eszéhez, hogy kétségbeesésének újra rabja legyen. Szüntelen Gertrud nevét emlegette és annak halálával vádolta magát; erősen megesküdött Bánk-bánnak felkeresésére, hogy mint a nénjét, úgy ölesse meg véle magát.

Én — mégegyszer így kiáltott — érdelem meg a halálos törszúrást, mert én vagyok a gonosztévő: — Tudtára adták azonban néki, hogy a nádorispány feleségével együtt Velencébe utazott, hogy onnan azután Konstantinápolyba hajókázhassanak a királyhoz. Ezt megértvén Ottó egyszerre Bánk-bán után való sietésre határozza magát, hogy páros viadalra kihívhassa s hogy ő is annak kezei alatt haljon meg, aki Gertrud életét elvette. A leg-hűségesebb lovászmesterét tüstént felkerestetvén, magáhozveszi és mind a ketten felfegyverkezve, lóháton Velence városa felé sietnek. Szerencsésen odaérkeznek és azt mondják nékik, hogy Bánk-bán, minekutána sok ideig haszontalan várakozott volna a kedvező szél után, éppen ma indult el, de hogy még van egy hajó a tengerpartnál, amely arra rendeltetett, hogy a nádorispány után ereszkedjen és éppen mindjárt fel akarja a vasmacskát az elindulásra szedni. Bészállnak a hajóba és húsz napokig tartott szerencsés hajókázások után egyszersmind érnek a kikötőhelyre.

Mihelyt kiszállottak a szárazra, mindjárt így szólítja a herceg a lovászmesterét: Barátom! ereszd le a sisakodat, keresd fel Bánk-bánt, szólítsd félre és mondd néki, hogy egy vitéz itt a jobb kéz felől fekvő erdő szélén reá várakozik. Vigyázz, hogy nevemet észre ne vegye és gondold meg, hogy soha se érdelem meg a vitéz nevet, ha urad eránt tartozó hűségedet megsérted.

A lovászmester nem örömet engedelmeskedett ugyan a herceg parancsolatjának, mindazonáltal felkereste a nádorispányt és megmondotta a reá bízott üzenetet. Bánk-bán elfogadja a kihívást és felkészül, hogy esméretlen ellenkezőfelével a kirendelt helyen szembeálljon.

Ottó ugyanott várta őtet. — Most állok az én életem végén — így szólt magához — itt kell elvennem gonosz cselekedetem jutalmát. Oh Bánk-bán! ha a te igazságos dühösségedet véremmel lecsendesítheted, úgy annak kiontásával azt a gyönyörűséget megszerzem néked és örömmel adom magamat áldozatul. — Alig végezhetette el beszédét, mindjárt ott termett a fegyverbe öltözött nádorispány.

A herceg kihúzza a maga kardját és ezen szókkal nekiugrik: Védelmezd magadat vitéz! — Mind a két fegyver összeütődik és azon célból, hogy életét feláldozhassa, mindenfelé hibáz és csak gyengén védelmezi magát viaskodó társa szúrásai ellen. Már kezdett sebesedni; végre egy halálos vágást kapott. A nádorispány a mellye alá szúrta fegyverét, a szerencsétlen herceg tulajdon vérebe a földre esik; bajnoktársa pedig azon gondolattal, hogy már életétől megfosztotta, visszasiet a feleségéhez, hogy a fejedelem előtt vele együtt megjelenjen. A király palotájába indul, kezén fogva vezeti ártatlan Melindáját, aki erőltetve igyekezik, hogy nyilván vallja ki megsértetődé-

sét; elhalványodva s reszketve rejti el orcáját, hogy könnyeit tartóztathassa.

A királyhoz vezetik és hasonlíthatatlan bizodalommal állítja a trónus eleibe a feleségét ezen szókkal: Imé felséged sógorától megbecs-telenítve hozom őtet ide. Gertrud adta ezt annak kezeibe. Az elszaladt; de mivel felséged a maga elutazásakor különösen ajánlotta, hogy az igazságot minden személyválogatás nélkül gyakoroljam, azért felséged akaratját ebben bé akartam tölteni. Megöltém a királynét és távol légyen, hogy gyalázatos szökés által akartam volna magamat megmenteni, imé ide-hoztam fejemet.

A király alig hihet füleinek, midőn ezeket hallja. Gertrud halála, annak testvérje gonosz cselekedete, Melinda szerencsétlensége s fér-jének nemes bátorsága annyira keresztül hat-ják szívét a különb-különbféle érzéssel, hogy csak egyet se magyarázhat meg azok közül, Még szavakat keres, midőn egy vérrel befe-dett haldokló vitézt egyenesen a királyi szék lábaihoz csendesen letesznek.

Ennek látására az egész udvar elbámul; a haldokló pedig még egyszer utoljára felemel-vén ingadozó szavát így szólal meg: Fejedele-m! esmérd meg bennem Ottót — én sértet-tem meg egy házaspárnak tiszta erkölceit s becsületét, — az én gonosz cselekedetem iszo-nyú nagy: de egészen enyim — a királyné nem részes benne, ámbár úgy látszott, — most meghalok, még pedig Bánk-bán kezei által, —

mindenütt nyomában voltam — kettős viadatra hívtam és — halálos vágást kaptam. Minekelőtte egészen elvégezte volna vallástételét, utolsót lehellett, egynehány nap mulva pedig hercegi pompával eltemettetett.

Mindnyájokat a bámulás fogta el.

A király a legmélyebb szomorúságba merült. Minthogy pedig a nádorispány megbüntetése által vissza nem szerezhette volna elveszett feleségét, és azáltal egy hasznos tanácsostól fosztotta volna meg magát, visszaküldötte Magyarországba, ahol Bánk-bán az ő hivatalának hűséges folytatása s az egész nemzet boldogítása által elkövetett hibáját örökösen eltörlötte; Melindával pedig még azután is, midőn a nagylelkű király győzedelmesen tért vissza a Szentföldről, a legboldogabb esztenőket számlálgattta, sőt még megőszült korokban is tisztán néztek a halál ellenébe.

II,

A SZERETET ÉS A NEMES INDULAT.

Azokban a boldog időkben, midőn Rómának rettentő nevét a szamniták csak azoknak a szaladóknak beszédjéből esmérték, aki a felégetett falukból, feleségeikkel s gyermekeikkel félig mezítelen, magokat a durva győzedelmeskedőknek kegyetlensége elől, az Appenin kőszikláin keresztül a szamniták békességes kunyhóikba vonták, élt Vestinius, a gyönyörű Vestinia atyja. Magánosan számlálgatta ez a leányka az atyja vigyázása alatt gyermeki esztendeit, esméretlen lévén a világgal s még magával is. Egész napi munkája a kertjének árnyékos almafái alatt való virágok plántálgatásában s öntözgetésében, az árnyékos utakon feljebb s alább való ugrálásban, a rableányi között üldögélésben, szövésben, a költött történetek beszélésében s hallgatásában állott.

A szemei, midőn a tükör előtt állott, mindenkor a virágra pillantottak, mely a feje hajfürtjein, vagy mellye leplein hintálgodott és sohasem az orcáinak rózsáira, sem pedig lilium fehérségű kebelére, mely a virágokat megszegyenítette. Úgy nőtt fel, mint a járatlan kősziklás völgyön az elrejtett rózsa.

De, óh hatalmas szeretet, hol vagynak azok a magas kőfalak, melyek a szépségnek kellemeit elrejtethnék?

A legközelebb való kunyhóban élt Astor — a szép ifjú Astor; az ő kertje a Vestiniájét érte; az ő virágos fái nyujtották ki vékony gallyaikat a kőfalon keresztül, mely a két keretet egymástól elválasztotta és a Vestinia fái-
nak ágaival összetekeröztek. — A szomszédi szeretetnek édes példája.

Egy kőfal választotta hát el Astort és Vestiniát; a napnyugoti szellő, mely Vestinia kebelét hívesítette, csókolta Astor orcáit; a hímes pillangót, melyet Astor kergetett, Vestinia fogta meg és nem tudták s még csak nem is sajdították, hogy a szeretet már megkészítette számokra a láncokat, melyekkel jövődében össze fogja kapcsolni.

Egy kellemetes nyári estén fel s alá járkált a maga fái alatt Vestinia. Csendesség volt, egy virágszál se ingadozott, sőt még az élőfák gyenge hegyei sem mozgottak. Vestinia magánosan és mélyen gondolkodva minden bizonyos tárgy nélkül elébb-odább andalgott. Egy esméretlen édes fájdalmas érzés támadt szűz mellyében. Csendes tekintettel kísért egy pár tarka pillangót, melyek a kinyílt virágok között vidáman egymás mellett repkedtek; érzette, hogy magánosan vagyon és egy csendes sóhajtás jött fel kebeléből; ez volt a szeretetnek legelső lehellete.

Az ő legkedvesebb rabszolgájának ezen a napon menyasszonyi koszorút fűzött. A leány öröme, a sajdító óhajtás, a gyönyörűségeknek érzései, melyet vigadozásban s könnyekben töltött ki, különösnek tetszettek Vestiniának. Lyánka! így szólítá meg a maga ártatlanságában — mi tesz tégedet oly szerencsésé? — A szeretet, — így felel a rableány vissza — és Vestinia még kétszer hozta elő félig hangoosan, midőn estve magánosan volt a kertben: a szeretet! a szeretet! és elpirult, mint az esthajnal.

A kertnek leghomályosabb s legtitkosabb leveles színje alá ült, és a fejét az ágakra hajtván búsan nézett a bokrokon keresztül, az égre és a nélkül, hogy tudta volna miért? az énekei közül a legszomorúbbat énekelte és meleg könnyek nedvesítették orcáit.

Hirtelen egy flautahang üti meg füleit, mely az ő énekét tökéletesen követte. Megrettenve állapodott meg és hallgatódzott. A síp elhallgatott. A lugos ajtajához lépett és sokáig figyelmezett, de a flauta meg nem szólalt. Mégis egyszer megpróbálom — így szól mosolyogva magában — és egy új énekbe kezdett.

A második sornál a flauta elkezdi ezt is követni és megrettenve ismét félbeszakasztja. Sokáig várakozott, de a flauta is sokáig nem hangzott. Végre egy szomorú ének csendes hangja terült le magas kerítésről és Vestinia aki ezt az énekét jól tudta, meg nem tartóztathatta magát, hogy halkal, sőt fejedékeny-

séőben még egynehány szókat világosan is vele együtt ne énekelt volna. Nem énekelt többé és a flauta is megszűnt. Ezen az estvén egy órával tovább járkált Vestinia a kertben, mint szokása volt, szüntelen arra a helyre forgatván szemeit, ahonnan a flauta kedves hangja érkezett. Még a ház héjjára is felment ezen az estvén, de minthogy a kert kerítése igen magasan állott, nem láthatott egyebet a szomszéd kertben az élőfák tetejénél.

Másnap reggel már korán a kertben termett és szorgalmasan fülelt. A flauta csendességet tartott. Elkezdett ugyan egynehányszor énekelni, de a flauta nem felelt, melyért is a homlokát egy kevésbé összehúzta. Feltette magában, hogy estvére nem megy ki a kertbe és mégis kiment, midőn észrevette a flautát hangzani a kunyhóban.

A flauta a tegnapi éneket játszotta több ízben, a nélkül, hogy Vestinia követte volna éneklésével. Végre elállott; Vestinia pedig egy hosszas hallgatás után leütött szemekkel elkezdette ugyanazon éneket. A flauta mindjárt belékapott és amint értette, világosabban és az öröm elragadtatásának hangján.

Astór volt a titkos flautás. — Gyakran hallotta a kedves leányka szavát és valahányszor hallotta, mindannyiszor egy édes borzadás futotta keresztül szívét; sokszor már az ajkára tette a sípot, hogy annak bájoló hangját kövesse, de az a félelem, hogy majd végképpen elhallgat, megtartóztatta.

Csendes rázkódással végre a flautát ajkaihoz illetgeti, halkal belélehell és észreveszi, hogy a szó hallgat; újra megpróbálja, ismét hallgat; de egynehány napok mulva soha sem hallgatott többé, hanem csak akkor, midőn Astor idegen éneket fuvorázott.

Bárcsak Vestinia volna! — így sóhajtott, néki szépnek kell lenni, mint a reggelnek és csendesnek, mint a nyári estének.

Bárcsak Astor volna az! — Vestinia is így fohászzkodott — néki nemes szívűnek kell lenni és bátornak, mint az oroszlánnak.

Astor egy sűrűn béleveledzett magas hársfára ült fel egykor a nap lemenetelekor és az éneklőnéjét várta. Ez megjelent; ő pedig kétfelé húzván a gallyakat, nézte és látta, miképpen mosolyog reá Vestinia orcáiról a szelíd ártatlanság. A kőfal felé figyelmezett, a nélkül, hogy megmozdult volna. Egyik fehér kezével selyem fátyolát tartotta mellyén, melyet a levegő lehellete repkedtetett, a másikat pedig hallgatódzók módjára rózsa orcáihoz tartotta.

Astor lelke láthatólag ült szemein. Alig lélekzett, az ajakai félig kinyílva, a szemei pedig félig kimeresztve állottak; egy mély sóhajlás nyomódott fel szívéből.

De hát akkor mit érzett, midőn a szép teremtmény felnyitotta piros ajakait, midőn annak édes éneke hangzott, midőn a csintalan szellő a fátyolát felkapta, melyet gyenge kezével talált bocsátani, midőn azon fehér kezeket,

melyek a hóval vetekedtek, mély gondolkozásában ölébe ejtette és időről időre hallgatódzott, vajjon a flauta nem hangzik-é? midőn akarata ellen a rózsát eltépte, melyet éppen azelőtt mellére plántált.

Astor! — így sóhajtott érzékeny félhangon. Az ifjú észrevette a sóhajtást és azt hívén, hogy a nevét hallja susogni, kiterjesztette karjait feléje. — Vestinia! ő is így sóhajtott csendesen és egy könny jött szemére. Végre Vestinia későn és kedvetlenül visszatért.

Egynehány napok múlva Astor ismét felment a hársfára és magával felvitte a flautáját. A fa zöld lombjaiból font helyen, melyet maga készített magának, csendesen ült. Minelőtte ide rejtette volna magát, segítségül hívta a szeretet Istenasszonyát, hogy az ő énekének ellenállhatatlan ígéző szépséget adjon s bájoló hangokat öntsön sípja lyukaiba.

Megijedve vetette fel Vestinia a szép szemeit és egyszerre ismét leütötte; magát pedig egy nagy rózsabokor mellé rejtette és a fátyolát az orcájára vonta. Gyenge ujjai végével széjjelhúzván a bimbós ágakat, csendesen hallgatott felfelé. Senkit sem látott, mindazonáltal folyvás hangzott a levelek közül a flauta kellemetes rezgő hangja. Reszketett és elfordult a hársfától, de valami titkos erő minduntalan a fa tetejére húzta vágyódó szemeit.

Nagyon elszégyenülve, végre a kerítésnek azon részéhez sietett, ahol elrejtve állhatott és

nagyon zokogott. Sokáig üldögélt itt; levélzördülést, keményen megmozdult ágak suhogását s erős lépést hallott; Astor leszállott. A flauta újra kezdett hangzani, de Vestinia hallgatott, felhevült és könnyek állottak szemein. Ha ismét meglátogatta a kertet, mindjárt a hársfára függesztette szemeit és tekintett, hogy olyan helyet találna, ahol legjobban betakarhatná magát a fák lecsüggő leveleivel. Mindenkor leeresztett fátyollal ment bé estve a kertbe; nem énekelt ugyan, de mindazonáltal el nem kerülhette, hogy egy rózsa bokornak kemény megmozdítása által a maga jelenlétét eltitkolhatta volna.

Egy estvén szürkületkor esendesen bélopózik ismét lábhegyen a kert hátuljánál virágzó bokorhoz; menése közben minden bokrot megfogott, melynek ágai megzördültek és kezével intett, mintha hallgatást parancsolt volna nékik. Éppen, midőn a bokorba bé akart volna lépni, messziről egy szózat azt mondja: meg ne ijedj gyönyörű leánya! — Ezen váratlan szóra megrettenvén, vadul nézett körül és... Astor, a szép Astor esedező módon közelített hozzá!

Astor! — így kiáltott Vestinia hirtelen esendességgel és a szemeit elfordította tőle.

Vestinia! — így szólott Astor is a legszeledebb hangon, hallgass meg engemet! oh! ne fuss előlem szeretetre méltó leánya, nem vagyok én vad, de ha a szemeid parancsolják, úgy visszamegyek.

Kérlek menj!

Vestinia! Vestinia! így sóhajtott ismét és titkos sírással térdreasett előtte, annakutána könnyes szemeit reája felvetette.

Vestinia szemei könnyekbe lábadtak, midőn futólag ezen szóra letekintett reája. Astor megfogta reszkető kezét.

Kérlek menj el! így esdeklett ismét a leánya, midőn mind a két részre félénken tekingetett, a nélkül, hogy akarta volna látni.

Láthatlak-é ismét? — azt kérdezte könnyörögve az ifjú.

Igenis, csak menj!

Hólnap-é?

Oh, menj kérlek!

Holnap-é? mégegyszer azt mondotta egy édes hangon és csendesen tette meleg ajakait a szép leánya ujjaira, melyekre szeméből egy forró könny cseppent.

Igenis! hirtelen így felelt rettegve s visszahúzáván kezét reszketve, sietett el onnan. Az orcái lángoltak, szíve dobogott, szemei rendetlenül forogtak. Csak estve tájban kezdett nyugodtabb lenni, csendesen álmodozásba merült és egyikben édesdeden esókolta azt a helyet a kezén, ahova Astor könnycseppje esett.

Nyughatatlan volt egész éjszakán által az aluvása s azt képzelte, hogy minden szempillantásban ágya előtt látja a kellemetes ifjat térdelni; a takaróját az ábrázatjára szorgalmasan húzogatta és erőnek erejével nyomta bé szembéjját.

A következő napon még inkább nyughatatlankodott. Menjek-é? ne menjek-é? ezek voltak azok a két gondolatok, melyek szüntelen fejében forogtak és kínozták, és minthogy nem igen vigyázott magára, egyszer a többi között azt vette észre, hogy az ajtónál áll a kulccsal. Béestveledett és az ő nyughatatlankodása oly szorongató, az erőszak, mellyel vissza kellett magát tartóztatni, oly nagy és a különb-különféle indulatok oly változók s ostromlók voltak, hogy az atyja és rabszolgái teljességgel semmit sem tudtak véle tenni.

Egy olyan megijedt gyenge gyermekhez hasonlított, aki, minthogy a körülé lévőket a tűz támadáskor kiáltani hallja s sírni látja, majd az atyjához, majd az anyjához szalad, — aki dajkája ruhájába ragaszkodik, fel akarja magát vetetni, könnyek állanak szemein, orcácskáját dajkája kebelébe rejti és nem bátorodik megmondani, hogy a tüzet látja.

Így mult el az estve az Astorral való szólásnak különb-különféle kívánságában és a látni nemakarásnak szándékában. Az éjtszaka elérkezett, de ezzel még sem enyészett el Vestinia bánatja.

A következő esthajnalkor, mint valamely gyilkos, úgy lopta magát messzire kerülve a kerítés mellett a rózsabokorhoz. El akarta szemeit fordítani, de nem tehetette, mert ott állott Astor egy sűrű leveles bikfa alatt,

aki már előre kiterjesztette karjait eleibe. Az ártatlanka érzette, hogy gyenge orcái elpirultak.

Kedves Vestinia! így szólítá meg Astor és nyugodalmat mosolygó pillantásaival oly szomorún nézett reá, hogy egészen megbájolta. Egyet lépett szép lábával és Astor megvidulva fogta meg kezeit.

Haláloamat akarod-e látni, gyönyörű leánya? azt kérdezte tőle édes szomorúsággal és hirtelen egy oly csendes bánat öntötte ki magát ábrázatjára, hogy a szép teremtmény reszketett. Barátságos tekintettel nyújtotta feléje kezeit, Astor megfogván azt, meleg könnyeivel takarta és félbeszakadt szók s sóhajtások ömlöttek ki ajakain.

Oh ne sírj Astor! így zokogott Vestinia, Astor ekkor lábaihoz borul, pihegő kebelébe hajtja fejét s megöleli. Vestinia is ingadozik és a térdelő karjai közé veti magát; csókjaik egymást váltogatják, könnyeik sóhajtásaikkal együtt össze elegyednek; maga pedig a szeretet aranyszárnyakon repkedik felettek.

Astor! így rebegett a leánya és nézett a kellemes ifjúra; azután pedig orcáinak szűz elpirulását annak kebelében rejtegette.

Édes Vestiniám! így kiáltván ismét Astor, a maga meleg száját kedvese kezére nyomta, mellyel ölelve tartotta és öröm elragadtatással ringatta szép terhét a maga térdein. Oh mely igen szeretlek édes ártatlanom! és ezzel újra

lábaihoz esett, általölelte térdeit és az öröm miatt nem szólhatott.

Nézd csak, Astor! — így szólalt meg végre Vestinia, a hold már a kunyhónk felett jár; — mégegyszer megerősíti számtalan csókjaival a szeretetnek kötését, annakutána kivonja magát karjai közül; — újra általöleli, — ismét eltávozik, — lábhegyen a kunyhója felé fut és újra visszaszalad amannak ölelő karjai közé. Azt mondja Astornak, hogy menjen már el, mindazonáltal vissza nem húzta a kezeit, mely amazét erősen tartotta és a hold már magasan járt az ég kerületén, midőn útnak indult, ahonnan még gyakran visszatekintett és gyakorta visszасusogta kedvese nevét, végre a tövisbokrok mellett eltűnt. Astor még azután sokáig úgy állott a bikfa alatt, mint valamely bálványkép és hallgatózott, vajjon nem hallja-e még a menését és az útra bámult, hogy vajjon nem láthatná-e még fehér ruháját? maga is kezeit mellyére tévén, fejét lecsüggesztve halkán általmegy a könnyíláson, melyet maga vágott, a bokrok harasztja pedig elfedezett; azután leül egy gyepágyra, ahol a hajnal még ébren találta, amely a Vestinia szemeit is nyílvá köszöntötte éjjeli nyugvó ágyán.

Oh hatalmas szeretet! te adod az erőtlen embereknek a halhatatlan Isteneknek erejét. A te élő lehelleted rezzenti el az álmod és mégis erőt nyújt az életnek.

Egy futó szunnyadás fedte bé ekkor a szerelmesek szemeit, a felkelt nappal ismét felébredtek és megvidultak, mint a rózsák a nyári harmattal megújulnak.

Vestinia a bokor eleibe egy hajlékot plántált rózsákból és jázminokból vastagon összehúzza, hogy a napsugára keresztül ne lophassa magát, megtiltotta a rableányainak a bemenetelt és nevezte azt a maga szenthelyének. Ebben egy kis oltárt állított fel a menyeyei szeretetnek, mely előtt minden éjtszaka térdelt Astorral együtt: orcáikat összehajtván, karjaikat összekapcsolván csókokat és vidám könnyeket áldoztak.

Astor a kőfal nyílása eleibe egy sűrű leveles színt nevelt, itt szokott egy gyepágyon aludni, midőn Vestinia elhagyta, míg a nap fel nem jött és míg Vestiniának reggeli csókjai, vagy sóhajtasai, melyeket mellette ülvén, haszontalan igyekezett elnyomni, fel nem ébresztették és a szunnyadó ifjúnak csendesen pihegő kebelére figyelmezett.

Lopva nyomott egy ártalan csókot fehér mellyére, vagy meleg ajakaira és Astor nevét mindaddig susogta, míg fel nem ébredt.

Igy mult el az egész nyár és az eláruló ősz, mely az elrejtett szenthelyet leveleitől megfosztotta; de Vestinia szorgalmasan szalmát és kákát fonogatott a mezítelen gallyak közé s befedte a falait a fák moháival, a kőfal hézagját pedig, valamint szeretetét is a rabszolgálói előtt elrejtette.

Astor minden éjjel tüzet élesztett, hogy meg ne fázzon kedvese, akit karjaira fektetett, ruháival takargatott s csókjaival inkább melengetett, mint a tűznek lángjaival.

A durva tél hosszas haldoklása után elhalt, a szelíd tavasz feltámadt, az örömhirdető fülemüle vígon énekelte első énekét fészke előtt, Vestinia és Astor háladatosán innepelték együtt a virágozni kezdő oltárnál az első éjtszakát és az ő sóhajtásai s csókjaik édesdeden követték a kellemetesen hangicsáló kis mádárka énekét.

Mindég közelebb-közelebb érkező a tavasz innepének napja, szomorúan néztek egymásra. A leányka nedves szemekkel énekelte az ifjú mellyén, aki őtet a sajdító félelem ellen biztatgatta. Ha téged elvesztelek, Astor! — így zokogott reszkető hangon! — ha elvesztelek tégedet, kedves Vestiniám! — így sóhajtott Astor is és felemelte karját.

Minden tavaszon tartoztak a leányok, akik tizenhat aratást láttak, áldozatot tenni Vénusnak; itt látták először életekben az ifjakat s ezek is leányokat; itt táncoltak késő éjtszakáig; különben soha se látta egymást a két nem Telesiában; itt vezette a szíveket a szeretet együvé s itt szentelte meg egy hold-nap mulva a haza szeretetének innepén azoknak egybeköttetéseket.

Ezen a napon mondották ki a bírák az ifjakról való ítéleteket és a legjobb ifjú ekkor választott a leányok közül s annakutána a

többiek egymásután sorjában, — amint a bírák ítélték az ifjakat bátraknak vagy nem azoknak.

A várt idő sietve érkezett, melyen a leányok a magok áldozatjokat Vénusnak bemutatták. Ezen napnak virradó reggelén összegyűltek Telésiának szépei a szűz Diánna templomában. Ott áldoztak titokkal teljes csendes módjok szerént a szűz istennének. Lassanként összegyűltek a szamniumi ifjúság is a templom körül innepi módon öltözve, hajfürtjeik virágokban fonva és a napnak első sugárára várakoztak, mely a szűzeket a Vénus innepére hívta.

Mihelyt a nap kezdte a templom tetejét világosítani, mindjárt megszólaltak a flauták és az ifjúság a templom oszlopaihoz vonult, hogy láthassa a leányok seregét, midőn kijön. Astor egyik oszlophoz dülve nyughatatlan komór szemeket vetett a nemes szívű Silióra, aki áltaellenében a másik oszlop alatt állott és vidáman nézett bé a bémenetelre.

Félénken és szemeiket félig leütve lépdes-tek lefelé a leánykák a templom belső grádisain s elpirultak midőn megpillantották a templom előtt a vizsgálódó ifjakat, akik egvütt susogtak s majd az egyikre, majd a másikra integettek. Vestinia is jött és még messziről nyughatatlan keresték alattomban szemei az ifjak között lelke kedvesét, aki az ajtónál állott. Elpirult, reszketett, lépesei meglassudtak s változtak.

Astor egyenesen Siliora tekintett, aki nagy szemekkel nézte Vestiniát jönni és bámuló szemekkel kísérte a leányok sorain keresztül. Egy ifjú sem susogott többé, midőn Vestinia kilépett az oszlopok alá, senki sem integetett reá, hanem mindnyájan hallgatva nézték és valódilag kísérték szemeikkel és mindegyik odatolakodott, ahol megállott. Erre még inkább elpirult és egy hirtelen tett pillantat után Astorra vetette le szép szemeit és többé fel nem emelte.

Most ismét elkezdettek a flauták az elindulás jeléül hangzani. Hosszú sorokban párosan mentek a leányok, lebegő hajfürtjeiket mirtusok koszorúzták, lisztet, olajfabogyót és virágokat vittek kosaraikban. Sokáig lobogtatta a leányok fehér ruháját s lebegő fátyolát a reggeli szellő.

Utánuk az atyjaik s anyjaik mentek áldozó ruhában; a legéltesebb anya vitte a szépség koszorúját, melyet borostyánból, mirtusból és violából kötöttek.

Ezeket kísérte Telésiának reménysége, az Ifjúság, utána két flautakar ballagott, ennek nyomát pedig vigadozó tolongással a nép követte s így vonultak mindnyájan csendesen és tiszteletet mutatva a Vénus templomához.

Egy virágzó széles rétben állott egy gyertyánfa alatt Vénus temploma, melyhez midőn a sokaság elért, a flauták megzendültek, a leányok pedig ezen dicsérő énekjekhez kezdtek.

*Vénus! ki feléleszted
 A fiatal szíveket,
 S örömeiben fereszted
 Az elbágyadt lelkeket,
 Hatalmadnak birtokában
 Nyugszunk rózsák árnyékában;
 Vig válasszal kecsegtetnek
 Innepi e kikeletnek!*

Ekkor egy kevéssé megszünnvén, az áldozni valókat felrakták annak módja szerint az oltárra és újra így zengedezték leborulva előbbeni énekjeiket:

*Vénus ki feléleszted
 A fiatal szíveket
 S örömeiben fereszted
 Az elbágyadt lelkeket,
 Imé szívünk koszorút hoz
 Füstölgő szent oltárodhoz,
 S felhelyhetvén homlokodra
 Mécsset nyújtunk oszlopodra!!!*

Igy énekeltek, még más nevekkal is tisztelték az istenasszonyt s nevezték őtet Jupiter leányának, tengersizülte királynénak; annakutána a gyümölccsel s liszttel tele kosarakat megáldozták néki és a szent forrás vizével mosogatván oszlopképét, mirtussal s jószagú vizimentával koszorúzták, annakutána sorra ittak mindnyájan az áldozó edényből, melybe tejet és mákot keverték mézzel össze s ezzel az áldozatot elvégezték.

Ekkor elkezdődött az áldozat tánca. — Először a leányok kerekben táncoltak együtt; annakutána csak az egyik része, a másik rész pedig énekléssel követte a vígságot; ennek elvégzése után mindnyájan ismét táncba kerekedtek és a flautakar muzsikált nékik; — ekkor mindenik leánya maga kezdett táncolni, a többiek azalatt nyugodtak, az ifjak pedig, akik körülöttük állottak, nézték őket és táncukat csudálták.

De, hirtelen lebocsátván fátyolaikat, kiki az atyjához, vagy anyjához szaladt. Az atyák édesdeden simogatták a leányaik izzadt orcáit, az anyák pedig leereszkedett hajfürtjeiket igazgatták, vagy ruháikat vállaikra tűzőgették.

Ekkor elolvasta a legéltesebb atya a leányok nevét, akik legelőször most innepelték ezen innepet; a legöregebb anya pedig a szépség koszorúját magasan felemelte. Mindenfelől csak Vestinia neve hangzott az ég felé az ifjak ajakairól; a nép is örömeiben csak annak nevét kiáltotta.

A leányok mindnyájan a szép Vestiniára vetették szemeiket, aki elpirulva állott, megszégyenülve nézett a földre s rejtette orcáját az atyja kebelében, ahonnan alattomban csak Astort kereste, akinek szavát a többi ifjak kiáltása között világosan megértette.

A tisztes asszonyosság valódilag jött elő és Vestiniának, aki előtte térdelt, a szépség koszorúját fejére tette s megáldotta.

A szépség koszorúját néked ítélte az ifjak szava és egy holnap mulva a legjelesebb ifjú szíve fogja a tiszta szeretet koszorúját néked adni, sírodnál pedig a halhatatlanok kötik homlokodra az erkölcsök koszorúját és hasonló leszel szerencsédre nézve az istenasszonyhoz! így szólott az öreg anya Vestiniához, aki térdet ölelte és hangosan zokogott a megilletődés s háladatosság miatt.

Ekkor az ifjak a leányokhoz siettek; Silio és Astor, mint legjelesebbek, Vestiniához repültek. Astor a jobb, Silio pedig a bal kezét fogta meg.

Hagyj magának a leánynak választani Astor! így szólott tüzesen Silio — hogy melyikünkkel táncoljon.

Akinek a mellyén lévő rózsát adja, az legyen a táncosa, azt mondotta elkeseredve Astor. Vestinia olyanná lett, mint a mezei piros mák és a virágot egy érzékeny tekintettel a szép Astornak nyújtotta.

Én győztem! — így kiáltott Astor — én vagyok az ő táncosa.

A halhatatlanok talán nékem fogják a hazaszeretetének innepén a győzedelmet engedni! így sóhajtott hideg és komor indulattal Silio; ezzel félre állott és egy leánykának se fogta meg kezét, hogy táncra vezesse. Neheztelve dült a templom egyik oszlopához s kísérték szemei a repülő Vestiniát.

Estvefelé hozzámegy Vestiniához, megfogja a kezét és így szól: az ifjak szíve s az egész

nép szava néked ajándékozta a szépség koszorúját; a szeretetét pedig a legnemesebb ifjúnak fogják majd a bírák a hazaszeretetének innepén nyújtani. Ha Astor nyeri el, úgy jól cselekedted, hogy reá mosolyogtál s szép mellyedhez szorítottad a tánc közben; de ha nékem adják az istenek, úgy nem helyesen gondoltad meg az ítélet kimondását, melyet a haza bírái helyben nem hagynak.

Te más leánynak fognád a szeretet koszorúját adni, így felelt félénk áldozással Vestinia és egy könyörgő szemet vetett Silióra.

Néked adnám a koszorút — így szólott Silio — mert téged nevezett legszebbnek a nép és a legnemesebb ifjat a legszebb asszony illeti; — ezzel visszatért az elébbeni helyére és midőn a táncot elvégezték, vele együtt, szeméit rajta legeltetvén, ment bé a városba, egészen a kunyhója eleibe.

Astor és Vestinia alighogy beléptek az ajtón, mindjárt az ő csendes szeretetjeknek szentelt lugos alá szaladtak és egymás karjai közé estek. Sokáig állottak némán összeölelkezve. Végre Vestinia reszkető hangon így szólalt meg: Astor! hallottad-e mit mondott Silio? Oh Astor! Astor! mi lenne belőlem, ha igaz lenne az? — Nem! nem! — egy kevés késedelmezés után ezt adta még hozzá: te elnyered a szeretet koszorúját. Astor mélyen gondolkozva tartván a leánykát karjai között, csendes szomorúsággal nézett szemébe és só-

hajtva azt felelte: az istenek megoltalmaznak minket! Silio igen nemesen gondolkodó hazafi. Jaj nekünk, hogy itt a haza osztja a szíveket és nem a szeretet. Vestinia! Vestinia! ha őtet a bírák bátrabbnak s vitézebbnek ítélik, mint engemet, — ha ő nyeri el a koszorút — ha ő teszi azt a homlokodra és feleségének kell néked lenni, óh esküszöm az égnek csillagaira, hogy megöllek a karjai között — a karjai között!

Ezen utolsó szavakat a dühösködő fájdalom miatt, oly erősen mondotta: hogy még a bokrok levelei is megmozdultak. Astor! Astor! — így zokogott keservesen Vestinia kedvese vállaira dülve — az ő karjai között? nem — sohasem — inkább a halálnak karjai között!

Igy panaszolkodták egész éjtszakán által és a legelső sugárral, melyet a reggeli hajnal a zöld leveleken keresztül nyomott, mégegyszer így szólott Vestinia: Nem! — ezen reggeli világosságnál esküszöm néked Astor, hogy hűséges vagyok s leszek is hozzád egészen gyászos vedremig, mely hamvaimat fogja fedezni. Imé itt, itt fekszik előttünk a koszorú, mely oly igen szomorít minket. Ekkor vad módon elszaggatja a szépség koszorúját ezen szókkal: nem akarok másnak szép lenni, csak egyedül néked. Lássad, édes Astorom! éppen oly könnyen eltépem mindazokat a köteleket, melyek engemet Samniumhoz, házi isteneimhez s rokonaimhoz csatolnak, mint ezeket a virágokat. Ne félj semmit is, Astor, hiszen én

meghalhatok, ha meg kell lenni; aki ezt megteheti, mitől féljen az?

Astor a leányka lábaihoz esik, kezeit csókjaival fedezgeti és szól: nem úgy Vestinia! az istenek igazgassák dolgunkat! El kellene-é szöknöd haza s hajlék nélkül tévelyegnél-é velem együtt az Appenin vad hegyein? az éhség prédája s a kegyetlen haramiák ragado-mánya lennél-é? — sohasem; inkább Silio nevezzen téged feleségének s engem pedig a bánat öljön meg!

Az elszökésnek ijedtségét oly világosan festette le előtte, hogy reszketett. Az istenek igazgassák hát sorsunkat! egyszersmind ezt kiáltották és egymás karjai közé borultak és a nap, mely reájuk pillantott a lugoson keresztül, választotta el őket. Elindultak mindjárt, minekutána mind a ketten a rettegető bűnnek könnyeivel áztatták volna kedves helyeket.

Harmadnap múlva kezdődtek az ifjak viaskodásai. Alig szórta le a ragyogó nap a maga első sugárait a föld színére, már mozgásban volt Telésia.

A szülék inneplő ruháikban gyűltek a piacra, ahol Samniumból hét öreget választottak ki a viaskodó játék megítélésére bíráknak. Halkal ballagtak ki a hűség templomából, ahol áldoztak. Örömkialtás emelkedett fel, midőn az ifjak előttök letérdeltek és az öregek őket mellyeikhez szorítván, haza szeretetére buzdították s a számtalan várakozó polgárokat mutatták, akik tőlük nemes tetteket remény-

lettek és szerencsét kívántak. Azután az ifjak felkelvén, visszatértek ismét a magok atyjafiakhoz:

Ekkor a vitézi kürt megfúvatott és az öregek egész méltósággal lépdestek előre, utánuk a bajnokok, mindnyájan húsz-húsz esztendősök, kiket tulajdon rokonaik körülvéve kísérttek. — Itt egy tiszteletreméltó öreg férfi éleszgette a maga tettei elbeszélése által a fiát a hasonlóknak végbevételére; melyre az ifjú szíve hevesen dobogott, menése büszkébb s lépése erősebb lett; uralkodó tekintettel nézett viaskodó társára és kívánsággal megmegtelve fordította szemeit a küszködés piacára; az öregnek pedig kérni kellett minduntalan, hogy lassabban menjen. — Amott egy megélemedett édesanya kérte a maga fiát és simogatta annak lángoló orcáit, hogy a bajnokhely veszedelmeit gyengítse előtte.

Már édes gyermekem sokan meggyőzettek és mégis szerencsések lettek. De a bátor ifjanc szemei a győzelem jutalmi között, leányok között kóboroltak és fenyegető formán jártak, az öklét pedig szorosan összefogta az anyja reszkető kezeiben.

Astor csak maga ment: Már az atyja nevelt és a legközelebb való atyjafiát is a hamvas vedrek fogták bé. Csak magánosan ment. Hátra tekintett, ahol Vestinia jött; nedves szemeit Astorra függesztve ballagott az atyja mellett és semmit sem hallott az öreg beszédéből; esedezve emelte fel gyenge kezeit és

buzgó könyörgések s fohászkodások emelkedtek fel a halhatatlanokhoz mellyéből.

Silio is ott ment az édesatyja mellett. Majd Vestiniára, majd Astorra tekintett. Az orcái setétre pirosodtak, midőn a szemei Astorra találtak és úgy lépdesett, mintha már viaskodó társa ellenébe menne.

A nép hol egyiknek, hol másiknak örvendezett, mindeniket virágokkal hintette és mindenkinek győzedelmet kívánt; — így érkezett el a szép sereg a pályafutás helyére.

A tisztos hét bírák felmentek a magas ítélőszékbe. A pályafutás útjának két oldalain ültek a leányok, a győzőknek jutalmi. A nép sorompókat formált tarka elegységgel. A pályafutók az ítélőszék eleibe felhágtak és a bírák kezeibe tették le Jupiter oltáránál a hazának hűségére az esküvést. A nép örömköltésére hasogatta a füleket, a leányok virágkoszorúkat hánytak nekik, az anyák imádkoztak, az atyák pedig biztatták fiaikat.

A legidősebb bíró a versenyfutás jutalmául egy olajfakoszorút akasztott az oszlopra, mely az ítélőszék előtt állott: az ifjak sietve hányták le a felső ruháikat magokról és karjaikat, lábaikat már mozgatták, minekelőtte jel adatott volna az elindulásra. Silio szemével méregette a pályafutás helyének hosszúságát és hosszabbnak kívánta. Astor Vestiniát nézte, aki a sorompón belől hajlott és a versenyfutás helyén, melyet Astornak kellett futni, általrepült.

A futásra jel adatott; Vestinia megrettent, a szemei megszáradtak, fejér és veres színek üldözték egymást orcáin, a mellye széjjel akart repedni és a lábai reszketve mozgottak alatta.

Már messzire repült tőle a porfelhő és abban az ifjak. Örömkialtások kísérték a porfelteget. Lassanként elszakadozott a köd. Messzire ismét egy felhő kerekedett, utána meg másik, de egy szélrohanás elszélesztette egymástól; két ifjak jelentek meg és újra eltűntek a felkerekedett porfelhőben. Minden csendességben volt és minden a futókra függesztette szemeit. Rövid kiáltás hangzott, midőn egyik felhő a másikhoz közelgett, vagy megelőzte. Már most csendességen keresztül világosan hallatszott a futásnak csörtetése. Két ifjak látszottak. Egymás mellett futottak. Vestinia elhalványodott, felemelte kezeit s szemeivel végigfutotta a kimért helyet, melyet még Astornak kellett elvégezni; a sorompón általtört ezen szókkal: Istenek! Istenek! — Mind a két pályafutók egyszerre érkeztek, mind a kettő megfogta az olajfakoszorút, mind a kettő le akarta venni az oszlopról és csak a felét mutathatta fel mind a kettő az ítélőszék előtt, mert elszakították.

Silio és Astor voltak azok. — Hangos örömkialtás támadt; a leányok mind a kettőre virágokat szórtak. Silio kevélyen és békételen nézett Astorra, Astor Vestiniához lódult, aki reája mosolygott és karjait kiterjesztette

eleibe. A többi ifjak is elérkeztek, mindnyájan pihegve és az izzadtságtól befedve. Astor és Silió győzedelmeseknek kiáltattak; — így végződött el a pályafutás.

A sok nép, mint a rajméh, úgy széledt el a sorompó körül és majd ezt dicsérte, majd amazt gyalázta, míg a harsogó trombita csendességet nem parancsolt s míg az ifjúságot össze nem gyűjtötte.

Ekkor a rabszolgák egyforma nehézségű érckarikákat tettek le és szíjjakat azoknak elhajtására az ifjak lábaikhoz. — A karikák magasan repültek a levegőbe s a bámuló nép kiáltása velek együtt szállott fel a nap erényében.

Silio karikája legmesszebb esett, melléje az Astoré, a többi ifjaké pedig jóval is innen feküdtek a homokban.

Még hangzott az örömkialtozás a győzedelmes dicséretre, midőn már az ifjak mindnyájan lehányták rubáikat; a rabszolgák jószagú olajokkal mosták a nyughatatlan birkózóknak karjaikat s vállait. Sorsot vetettek és Silió Astorral esett küszködni. Örömeben ugrált, midőn a nevét Astoréval hallotta együtt elolvasatni. Vestinia pedig elhalványodott és reszketett.

Sebes lépésekkel futottak az ifjak egymásra, de a nép csak Astorra és Silióra figyelmezett, akik még egy szempillantatig a többiek birkózását nézték, kétségesen tekintettek egymásra és azután bátran ölbekaptak.

A győzelem sokáig bizonytalan volt. Nemsokára Silio Astort félrekanyarította és kicsúsztotta karjai közül, de újabb erővel általnyalábolván, visszahajtotta. Már a többiek vívása elvégződött és Silio mégis az Astor mellyén feküdt és karjait annak vállaira tekerte; de ő is éppen oly erősen tartotta amazt. Mind a ketten annyira dolgoztak, hogy végre felkeltek és mégis megmozdíthatatlanul látszottak állani, mint valamely élet nélkül való bálványok.

Forró verejték csepegett vállaikról, erősen összevetették lábaikat, keményen együvé szorították térdeiket s mellyeiket. Ekkor Silio félrenyomta Astort és tántorgott. — Astor ne hagyj magad! így kiáltott a kétségbeesett Vestinia hangosan a várakozó csendességen keresztül. Astor meghallván kedvese szavát, férfiasan megkapja, általnyalábolja, felemeli és a homokba csapja a társát. Erre egy közönséges örömkialtás támadt.

Elszégyenülve dühös módra felugrik Silio és mégegyszer hirtelen átöleli Astort és félretekéri sarkából. Kevésbé mult most el, hogy Astor el nem esett, aki is sebesen megfordulván, Silio vele együtt terült a földre. Erőtlen feküdtek ott, mint oly két jó barátok, akik édes beszélgetéseik között elszunnyadtak, mellyek mellyeken s kezeik kezeiken nyugodva.

Végre csendesen felkeltek a homokból; ekkor egy leányka is megbírhatta volna őket,

úgy ellankadtak; Astor alig emelhetette fel a győzelem jutalmát, a koszorút s alig tehetette fel a maga fejére; mindjárt leestek karjai.

A bírkózások is elvégeztettek. — Kiki a városba visszaindult.

Vestinia, midőn az ifjak mellett elment, megszorította alattomban kedves győzedelemese kezét, melyre az ifjú lankadt orcájára egy kétségeskedő mosolygás jelent meg, de egyszeribe eltüntették azt a csüggedező inak.

Vestinia a diadalmas ifjat örömmel szorította estve a maga pihegő mellyéhez. Astornak mai győzedeleme előre jelentette néki kedvesének a hazaszeretetének innepén leendő győzedelemeit; azért buzgón adott hálát az isteneknek s szívszakadva várta azon dicső napot, de nem látta, mely mélyen gondolkodva ült mellette Astor s mely különösen nézett az ő ruhájának egyik ráncára, melyet hol egy, hol másképpen morzsolgatott ujjai között, a nélkül, hogy örömében részt vett volna.

Közelebb érkeztén a nevezetes nap; hallgatóbb és szomorúbb lett Astor és Vestinia volt öröme is tűnődő félelemben s lebegő reménységében tűnt el.

Holnap lesz a rettenetes nap! — így szólt Astor — holnap lesz édes Vestiniám. Ajkain függött ajakaival. Ez talán a legutolsó esőkom, melyet most adok! ezt mondotta hozzá.

Az utolsó? ezt kérdezte a leány és elhalványodott, mint a lilium. — Így üldögéltek hall-

gató fájdalmas ölelgetéseik között. Midőn a reggel feltetszett, megfogta a kezét ezen szókkal: Vestinia! Vestinia már itt van a reggel, élj szerencsésen. Mind a ketten reszketve és hallgatva néztek egymásra. Látlak-é még téged? azt kérdezte Astor. Vestinia sírva borult vállaira; egy kevés idő múlva felemelvén fejét, Astor nevét zokogta és egy hegyes tört húzott ki kebele leplei alól, melyet megmutatván csendesen így bízatta, én a tiéd vagyok.

Élj szerencsésen kedves Astorom! Így sóhajtott és a mellyére borult. — Élj szerencsésen! még utoljára így búcsúzott csendesen és elhalványodott, karjait az egek felé terjesztette és az oltár eleibe esett.

Astor a szomorú leánykára nézett s összekulcsolván kezeit, ezen kívánással: Élj szerencsésen! általment a kőfal hézagján.

Astor! Astor! — így kiáltott utána a kis epekedő, midőn az oltár elől felkelt — én a tiéd vagyok és ezzel visszament a maga kunyhójába.

A piacon már összegyülekezett a nép, midőn a két szerelmesek elváltak egymástól. Már a tanács vénei is megjelentek, sőt már fel is állottak az ítélőszékbe. A jegyző csendességet parancsolt, a népek pedig kerek formában állották körül az ítélőszéket. Messzire távozva vezették a papnét a leányokat a piacon keresztül Vénus templomához, hogy ott várják az ítélet végét.

Lángoló pirossággal jöttek a szűzek s magokat fátyolaikkal bēfedezve szemérmletesen követték a papnékat s lépéseik késedelmeztek; midőn pedig a piacra érkeztek, nem örömost fordultak bé az utcába, mely Vēnus templomához vezetete.

Elsápadva ment közöttük Vestinia, a szemeit a földre szegezte és a fátyolát mélyen leeresztette. Könnyekkel nedvesítette szemfedelét a menés közben; odaérvén lankadtan ült le a templom oltárának egyik grádicsára és a legkisebb szózat is úgy megijesztette, hogy reszketett.

Ekkor a jegyző felolvasta mindenek hallatára az ifjak feljegyzett neveit; az előlülő pedig nógatta az összegyűlt népet, hogy bátorsággal panaszolkodjanak, vagy dícsérjenek.

Mély tisztelettel állottak az ítélőszék lábainál az ifjak, szemeiket a jegyzőre függesztve, aki kezében tartotta a lajstromot, melyben neveik egyenként feljegyezve voltak.

Leó, először is így szólott a jegyző, az ifjú orcáira, tiszta pirosság öntődött ki, a melye hánykódott s karjai kedve ellen emelkedtek fel. — Leó! Leó! még kétszer kiáltott a jegyző, — Halotti csendesség uralkodott a népen.

Az előlülő egy öszetekert papírost adott által a jegyzőnek. Hangos szóval olvasta el Leó eleinek tetteit.

Ezek a te Atyáid voltak ifjú! így szólott a felolvasás után az előljáró. Már most halld

meg a te tulajdon cselekedeteidet, melyeket a hazád hasznára tettél. Megnevezte az ütközeteket, melyekben Leó jelen volt.

Hol vagynak a te vitézsegeidnek bizonyosságai Leó? azután ezt kérdezte a megzavarodott ifjútól. Leó körülnézett és mindjárt előállottak a férfiak, kiket az ütközetekből szerencsésen kiszabadított. Ekkor megmutatta az atyja a lándzsát, a pajzst és a lovat, melyeket a fia prédául nyert; a tanukat kihallgatták és a jegyző az ifjú tetteit szórul-szóra feljegyezte a pergamen túlsó oldalára.

Lásd a te vitézségedet, Leó! így szólott az előlülő és megmutatta a papirosra írva. Sokasítsd azokat ifjú! a hazád reád vetette szeméit. Felolvastatta az ellene való panaszokat is, melyeket polgártársai azelőtt való estvén a haza oltáránál letettek.

Az ifjú mentette magát. A jegyző a bizonyágokat kihallgatta és az igaznak talált panaszokat feljegyezte a tekercs papiros egyik felére. Szemérmétesen ütötte le szeméit Leó és az ifjúság közé rejtette magát.

Így hirdettettek ki minden ifjajknak neveik és az ő tetteik megítélvén, így jegyeztettek fel.

Astor! így szólott a jegyző. Astor elhalványodott és reszketett. Óh, Istenek! így sóhajtott és Silióra nézett, aki hideg indulattal vátrakozva állott. Az atyjai tettei felolvastattak. Már most értsd meg tulajdon nemes cselekedeteidet! így szólott az előlülő. Szomorúan nyújtotta Astornak a kezét és elharapta a

szót, melyet akart mondani. Silio reá tekintett és tudakozta: mi bajod Astor? Valósággal nem pirulhatsz el tetteid elolvasására.

Százan keltek fel hirtelenséggel mellette és ugyanannyi szavak egyesülve kiáltották: engemet mentett meg; engemet az ellenség közül hozott ki; a futókat feltartóztatta; itt első vol a bástyán; amott maga állott ellent a mi falainkon az ellenség ostromának, míg segítség érkezett. Így kiáltottak százanként és kilencszáz szavak hangzottak az ő jóltevőségéről, lelkének nagyságáról s jóságáról.

Astor az öröm miatt reszketett midőn a sok szavakat meghallotta. Itt egy polgárnak karjai közé esett, amott egy másik kezeit nyomta szívéhez. — Astor! a legnemesebb s legjobb! az egész összegyülekezett nép így kiáltott.

A jegyző elolvasta az ellene tett panaszt is. Astor oly elevenességgel védelmezte magát, hogy még az az egy is, aki vádoíta, visszahúzta önként szavát s nemes cselekedetei feljegyeztettek.

Silio! így kiáltott ekkor a jegyző. Ezen szóra rettenthetetlen emelte fel szemeit és hideg indulattal tekintett a sokaság közé; erősen állottak lábai, kezeit csípőire tette.

Elolvasták az eleinek tetteit és Silio hideg indulattal állott most is, mint azelőtt. Az ő vitézsei is feljegyeztettek.

Ekkor leszálván mindnyájan a bírák az ítélőszékből, mégegyszer áldoztak Jupiter ol-

tárán, hogy igazán ítélnék. Egy nyughatatlan suttogás támadt a nép között; némelyek Astort sajdították, némelyek Siliót. — Astor a maga kezeit homloka eleibe tartva állott és mély gondolkodásba merülve s küszködve nézett Silióra, aki gyakran szomorúan pillantott Astorra.

A bírák elvégezvén az áldozatot, az oltár eleit körülfoglák és összeszedték a voksokat, annakutána ismét felmentek az ítélszékre.

Sírbéli csöndesség uralkodott a nép és az ifjúság között.

Az előlülő felkelt és Astor nevét kiáltotta. Astor a porba leesett, orcái majd széjjel csattantak a lángolás miatt, kebele magasan hánykódott és a karjai érzékenység nélkül csügöttek le.

Astor! néked több voksod van kettővel, mint Siliónak! vedd el a koszorút.

Astor! Astor! így kiáltottak tízezer szavak. Astor! Astor! ismét így hangzott.

Halljátok-é a nagy kiáltozást? így szólott a főpapné Vénus templomában a várakozó leányoknak; Astor nyerte el a koszorút!

Astor-é? azt kérdezte felugorva vad módra futkározó szemekkel Vestinia. Astor-é? — óh, mennybéli Istenek! ezzel elhalványodva, lélekzetlen s reszketve dült a papné karjai közé és megmerevedett.

Így feküdt egynehány szempillanatokig de a leánytársai mindjárt segítségére futottak. Astor! így káltott mégegyszer és felugrott.

Óh! lássátok! lássátok, ő az! óh, istenek, ő az! legyen hála, örökkévaló hála mindnyájatoknak és reszketve repült az öröm szárnyain a leányok karjai közé, kiket leírhatatlan erővel szorított hánykódó szívéhez.

Óh menjünk! menjünk az istenek szerelméért! mit késedelmeztek?

A papné megtartóztatta az örömtől elragadtatott leánykát ezen szóval: még nincs itt a követ, aki hívna minket Vestinia!

Még nincs itt? óh az istenek szerelméért, honnan tudjátok hát, hogy Astor az?

Astoré a koszorú így szólnak egynehány polgárok, akik a Vénus templomába siettek, hogy a hírt megvigyék a szűzeknek. Astoré a koszorú! azt kiáltották és könnyeiket törölgették szemeikről Vestiniának örömbé merült állapotján.

Astoré hát a koszorú? maga is így kiáltott hangosan Vestinia és érzékenyen zokogott azon férfinak mellén, aki az örvendetes hírt hozta. Astoré hát a koszorú! ezzel eibágyadva a templom grádicsára dült.

Szegény Vestinia! te egy jó illatú virágot törsz le és a bájoló illatú méreg.

Az előlülő ekkor lenyújtotta az ítélszékéből Astornak a koszorút. Silio elkeseredve tekintett fel a felhőkre, Astor pedig felkelvén, a fájdalom szörnyősége miatt egyenesen a Silio vállaira dülve így szólt: Nem — óh Silio! Silio! — nem fogadhatom el a koszorút, melyet nékem ítéltek, — nem hallgathatom el —

szólanom kell — és beleütöd szívembe a tört. Hallgassatok meg engem Samniumnak édes atyjai! hallgass meg egybesereglett nép!

Én a legszerencsétlenebb samnita vagyok! halgassatok előbb meg, azután pedig engedjete meghallni!

Éppen mikor a tavasz kinyitotta kebelét, szülte első leánykáját, a violát, a kizöldült réteken s hintette tejszínű virágait a somfabokrok ágaira, akkor érkezett ide vendégül egy Fidona Veléjus nevű ember.

Astor! hát tudod te azt? azt kérdezte hirtelen tőle Silio.

Hadd beszélje tovább, így szólt a nép — beszélj Astor.

Fidona Silio kunyhójába tér bé könnyező szemekkel, elhalványodott orcával és kéri Siliót, hogy egy rövid időre adjon szállást néki bánatjának elűzésére.

Silio a bánat okát kérdi és Veléjus elbeszéli, hogy Albának királya elragadta az ő ifjú feleségét, melyet tulajdon életénél jobban szeret. Minden jószágom néki ajánlottam, de a kegyetlen még többet kíván, egyetlen egy fiamat akarja rabszolgájának az én kedves feleségem elbocsátásáért.

Igy panaszkodott Veléjus és Silio hallgatta a vendégjét, s azonban kéri, hogy még egy rövid útról visszatérne, maradna kunyhójában. Veléjus megígéri, melyre Silio egyszerűen felkötvén kardját s elővívén hajító-

dárdáját, elindul az Appenin hegyein keresztül Alba felé.

Estve tájba odaérkezik. Csendesen megy bé a király házába és éjjeli szállást kér tőle. A király szívesen látja. Késő estve, midőn a rabszolgák eltávoztak előlük, felkél és nyugodtan így szólal a királynak, hallgass meg engemet király! egy oly férfit látsz most előtted, aki csendes vérrel, de egyszersmind erős fel-tétellel jött ide, hogy Albában haljon meg. Az isteneket hívom bizonyságul.

A király megijed és tudakozza: mit akarsz velem?

Meggyőzni a felől — így felelt Silio — hogy az semmit se fog tenni, ha a rabszolgáidat kiáltod, mert mihelyt felnyitod szádat, Jupiter szikrázó ményköveire esküszöm, mindjárt keresztül szúrja fegyverem a szívedet; tehát hallgass meg csendesen engemet.

Kirántja a kardját és így szól ismét: Albának királya, ne félj semmit is, hanem hallgass meg. Mivel te ragadtad el Veléjus feleségét, azért jöttem ide, hogy azt tőled visszavigyem a megszomorodottnak. Hívd elő az asszonyt s add által nékem, azután pedig kísérd el őtet velem együtt a hegyekig, még ezen az éjtszákán; a nap feljövetelkor visszajöhetsz, én pedig és az asszony a magunk útján tovább megyünk.

Ha nem akarod, hidd el, hogy, ha vendégemnek nem segíthetek, legalább bosszútállok

érette s arra határoztam magamat, hogy megöllek és annakutána nyugodtan várom sorsomat. Válassz!

Csendesen leült. A király sokáig gondolkodott, végre a kezét nyújtotta Siliónak ezen szókkal: győztél, azért is elvihedd. Békiáltja az asszonyt. Drusa előjön, akinek kisírt szemei s elhalaványodott ajakai nyilván mutatták, hogy ő az.

Kövess engemet asszony! — így szólott hozzá Silio — és mind a hárman kimentek még az éjtszakán Albából. A király féltében mindég Silio kardját fogta s így ballagtak egészen a hegyek oldaláig. Innen visszatért a király, Silio pedig és az asszony a hegyeken keresztül indultak. Drusa nem esmérte az idegent. Hallgatva mentek egymás mellett, míg Telésiába bé nem értek.

Csendesen vezette bé az asszonyt a kunyhóba. Drusa! Veléjus! — így kiáltottak egyszerre az egymást szerető társak, midőn újra meglátták egymást; a kibeszélhetetlen öröm miatt egymás karjai közé dültek — Óh Silio! Silio! te érdemletted meg a koszorút, nem pedig én.

Silio érdemlette meg! így szólott a nép és a bírák is egy szívvel, szájjal azt kiáltották: Vedd el, Silio, a koszorút, mert te vagy érdemes arra.

Ekkor Silio elvette a koszorút és egy könny esordult ki meleg orcájára.

Ah! újra elkezdi Astor — már most lássátok azon szorongattatást s azon gyötrelmet, mely engem, csak engem — nyom. Óh csak egy szempillantásig hallgassatok meg szeretett polgártársaim! — Silio mellyére borul.

Neked is van Astor egy oly nemes cselekedet, melyet egyedül tudok s melyet az istenek meg fognak jutalmazni — így szólott Silio és azonban kérdezte; de ugyan kitől tudhatod ezen legtitkosabb tettemet?

A hugom beszéllette nékem s előre megjövendelte, hogy ezen cselekedet felülmúlja az enyimeket. Ő pedig a te húgodszájából hallotta.

S megjövendölte? azt kérdezte mosolyogva Silio.

Amott jönnek a leányok! — így kiáltott a temérdek néző.

Astor még egyszer felemelte kétségbeeső módon a szavát s kezeit: de a leányok éneklése s a nép harsogó ezer szava elnyelték az ő kérését. A lányok közelgettek.

Örvendezve s egyszersmind rettegve sietett elől a szerencsés Vestinia. Az összetódult gyülekezett utat nyitván, megállottak a leányok rendei. Nyughatatlan kereste Vestinia szeme Astort; mégse látta a nép előtt. A nép utolsó csapatja két felé válván, a Silio nevének kiáltását hallotta s annak kezében látta a koszorút, Astor pedig elhalványodva rogyott le az ítélőszék előtt. — Silio a győzedelmes! ezt kiáltotta az előlülő. — Silio a győzedelmes! a nép is ezt bizonyította vígadozó lármájával.

Setét homály fogta el Vestinia szép szemeit; kiáltani akart, de nem telhetett ki tőle; lélekzete megállott, a föld ingadozott alatta, a gyülekezet eltűnt szemei elől és a földre leesett.

Silio te eltalálsz! így kiáltott Astor és tétovázó szemeivel tekintgetve előveszi a törét; de Silió nyugodtan kihúzza kezéből azt és nemes indulattal így feddi: hát te Astor! úgy akarsz jeles tetteidet elvégezni, mint az olyan asszony, aki azért hal meg, hogy ne szenvedjen? Férfi módon viseld magadat, hát hiszen már ellensége Samniumnak, ha meg akarsz halni?

Vestinia sóhajtani kezdett és felemelte gyönyörű, nedves szemeit. Hol vagyok? mondd meg Astor.

A jegyző hallgatást parancsolt és elolvasta az ifjak nevét, hogy micsoda renddel válasszon kiki leányt magának feleségül. A nép szeme Vestinián függött, akinek pillantásai köröskörül repdestek s akinek kezei reszkettek. Szólni akart és már az ajakait is felnyitotta, de csak sóhajtások s félbeszakadt hangok jöttek ki azokon.

Válassz mármost érdemed szerint, Silio! így szólott az előlülő. Ezen szóra elhervadtak az Astor orcái, mint az a fejtér liliom, melyet a forró nap melege erősen leforráz; a szégyen Vestinia pedig csak szemeit vetette fel az egekre, ott gondolván vígasztalását. — Silio egyenesen Vestiniához ment.

Egynehány síró szavak ugyan kiáltották: engedd azt a leányt más ifjúnak, de Silio Vestinia fejére tette fel a koszorút.

Halotti csendesség fogta el a nézőket. Keserű mosolyodással nézett Vestinia egy rövid órapercetig Silio szemébe és azután Astorhoz szaladt, aki még ekkor is az ítélőszékhez támaszkodva siralmasan állott. A leányka reszketve nyomta halaványodott ajakait utoljára kedvese ajakaira ezen búcsúzással: Astor! édes Astorom! ez az utolsó csókja a te Vestiniádnak és kirántotta kebeléből az elrejtett tört.

Silio mellette állván, kiragadta kezéből a tört és így szólott szelíden hozzá; szép Vestinia! néked adtam a koszorút, mivel néked ígértem Vénus tavaszi innepén. Add Astornak, mert ő érdemli azt meg, nem pedig én; ő tegye a te fejedre és azután légy az ő szerencsés felesége!

Hidd el, Astor! úgy tudtam én a ti szereteteget, mint te az én vitézségemet. Az én tetteimnek elbeszélése nagyobb cselekedeted volt, mint az én tetteimnek végbevitel.

Hallgass meg engemet, nép! én Hersát, Astor hűgát választom s ezzel Hersát karjai közé szorította. — A többi ifjak már mindnyájan választottak, mégis némán állott Astor és Vestinia, míg végre a nép hangos örömkialtása s tapsolása fel nem ébresztette bámulásokból. Ekkor mind a ketten a nemes indulatú Silio lábaihoz borultak, térdeit háladatosan

megölelték; a nép velek együtt sírt örömeiben
és Astornak Vestiniával tartott menyegzőjét
egész Telésia innepnek szentelte.

III.
AZ
ANYAI SZERETET.

Együgyű és cifraság nélkül való légyen az én beszédem Zsófiának anyai szeretetéről! — kinek szíve megindítására volna szükséges az anyai szeretetnek ékesgetése s dicsérése? kit nem szerencsésített ő ez életben? kinek elfogadása eleibe nem repkedett édesdeden? kit nem szorított érzékenyen a maga puha tápláló mellyéhez? kinek bölcsője felett nem hallgatódzott szívesen? kinek szunnyadására nem vigyázott örömmel? kinek betegágyánál nem felejtette el számtalanszor álmait? kinek örömeit nem vette meg drágán gondoskodásaival? kinek nem gyújtotta meg az istenség tüzéből egy sugár által a maga lángjait? kit nem melengetett szüntelen? kit nem szoptatott vidám mosolygással, midőn rebegtünk? Óh édes anyai szeretet! miképpen háláljam meg néked mindazokat, melyeket tőled vettem, aki könnyeinél egyebet nem adhatok. Együgyű és cifraság nélkül való légyen az én beszédem Zsófiának anyai szeretetéről!!

Visegrádon, Magyarországnak egyik kies vidékén, ahol egy szép hajdan várnak düledé-

kei még ma is látszanak a magasan felemelkedett hegyen s melynek alját a völgyön a Duna szőke vize mosogatja, tette szerencsésé Zsófia, egy magános szalmafedél alatt a maga kedves férjét s három kisded gyermekeit ki-mondhatatlan szeretetével. Több örömet szerzett ő a férjének a maga szíve által, mint a természettől néki ajándékozott kellemek által, melyek az ő tiszta ábrázatján barna hajfürtjei körül játszadoztak s barna szeméből mosolyogtak. Többet tett szerelme kisded zálogainak hasznára a maga nyájas nevelése által, mint egykor azoknak életrehozása által.

Egy napon, a reggelnek híves szürkületjétől fogva, szintén a tikkasztó estvének béhatnyatlásáig, míg a férje a szőlőhegyen az esztendő gazdag áldásait szorgalmatosan nézegette s tisztogatta a tőkéken s élőfákon, serényen dolgozott odahaza és a nélkül, hogy csak egyszer is gondolkodott volna magáról, fáradhatatlan fogyasztotta a maga házacskájának elrendelésében s kicsinyeiről való gondoskodásában, erejét. Az elvégzett munka után vidámon lépett csinos hajléka ajtajába és anyai készséggel tekintgetett ki András gyermeke után, aki ifjabb húgocskájával egy mogyoróbokornál a fák híves árnyékában békességgel játszadozott.

Megcsendesedve fordulván bé együgyü, tiszta szobájába, megterítette hibbogó asztalát, kevés de jóízű vacsorára; annakutána mosolygó ábrázattal s visszatartott lélekzettel

sokáig állott a bölcső felett, melyben ártatlan csecsemője piros orcácskával s hallató lélekzettel édesdeden aludt, végre pedig vigyázva leült a bölcső mellé egy zsámolyra a rokkájához.

A körülötte nyugovó békességes csendesség, az aluvó gyermek szelíd pihegése, a bágyasztó szellőnek lassú lengedezése, a fecskének gyakran félbeszakadt éneke, mely a zsuppfedél alatt fészkében csevegett, leginkább pedig a napesti munkának elfárasztása elszenderítette s észrevehetetlenül zárogatta bé szemhéjját. De hirtelen felugorván, így gondolkodott magában: Nem lehet alunnom, Juliskának új ruhácskára van szüksége és a kényszerítő lakadtságot kiverte szeméből — Istenem! mely gyakran, s mely örömet dörgöli le az édesanya a maga gyermekeiért szempilláiról édes álmát — és annakutána oly serényen s gyorsan forgatta rokkája kerekét s húzogatta guzsáljára tekert lenét, mintha még ma meg kellene az egész fonalat a Juliska öltözetére fenni.

Andrásnak jajkiáltására felrettenvén, hirtelen az udvar kapujához szalad és látja, miképen vezeti befelé reszkető kis húgocskáját így szólván: Nézd csak anyám! mely nagyon vérzik a Juliska keze, egy kígyó csípte meg. Ah! Juliska, édes Juliskám! a kígyó? Istenem! Istenem! ugyan miért eresztettem ki őket játszani? Segítséget! segítséget! ez volt

mindaz, amit kezeit jajgatva törvén mondhatt; ugyanezt rebegte, akadozó szóval egy mellette elsiető földművesnek.

Jó asszony! így szólott az utas — nem késhetek, mert az atyám Nagymaroson, amott a Duna túlsó partján, a faluban, halálos betegségben fekszik. Isten tudja életben találok-e mire általevezek; hanem mindég hallottam szegény édesatyámtól, hogy a kígyó csípése ellen leghasznosabb orvosság, ha a kutyával szívatják a sebet; lódulj hát tüstént és ha magad házánál nincs, keress frissében egyet; mást nem tudok.

Ezen szókkal az utas elsietett; Zsófia pedig tántorgott, mintha valamely szédülés érte volna és a kétségbeesés színe fogta bé elhalványodott orcáját. De egy szempillanat mulva megvidult és örömmel, mint mikor az ember véletlenül segítséget lát, hirtelen így szólalt meg: a kutya szívja-e ki az én leánykám sebéből a kígyómérget? nem! azt nem fogja a kutya tenni, hanem egy édesanya viszi végbe. Hirtelen, mintha valamely előtte kinyílt mélység partjáról ragadná el, ölébe kapja az ártatlan kis sírót és halkal a sebre tévén ajkait, szívni kezdette, míg pedig oly hevesen és soká, mintha száz esztendőre való életet akarna a sebből kiszívni.

Azonban meglátja András az atyját közelgetni, eleibe fut és sírva beszél, mi történt és mit csinál az anyja. A nagy ijedtség miatt

az érzékeny ember elhalaványodott és szédelegve egy mellette lévő cserfához támaszkodik. Mit csinálsz atyám! így kiált a gyermek és hozzáugrik, mintha segíteni akarna rajta, de minekelőtte a kis gyermek megfogta volna, visszarettent, egy agyonütött kígyótól, melyet az atyja pálcáján megkötözve látott és rebegett: ah! kígyó ez is, lám ilyen — igen is — ilyen, ilyen kígyó harapta meg a mi kedves Juliskánkat!

Nohát hála legyen az Istennek — így kiáltott örömében, az egek felé nyujtván kezeit, a jó atya — az egy olyan ártatlan kígyó, édes fiam, amely senkit sem ölhet meg. Nedves szemekkel érvén hajlékához, általöleli leánykáját annak édesanyjával együtt, sokáig tartja mellyén és az édes örömtől elragadtatva így szól: rossz — jó feleség! be megijesztettél engemet, még most is dobog a szívem! de Istennek legyen hála a kígyó nem mérges, — az Övé legyen a dicsőség! mi még együtt maradjunk s együtt számálgatjuk a mi szegény kunyhócskánkban a boldog esztendőket; — soha — óh soha — sem felejttem el koporsóm bészártáig a te anyai szeretetedet és a te gyermekeid közül csak egyiknek sem megy ki ez soha is eszéből; ez a gyenge kezecske pedig, melynek sebére édes anyai ajakaidat nyomtad, meg fogja valaha ősz hajadat rózsakoszorúval ékesíteni és ha az Isten akarja s élteni, utolsó órádban is háladatosán fogja bé haldokló szemeidet; sőt holtod után is, ha majd egykor ő

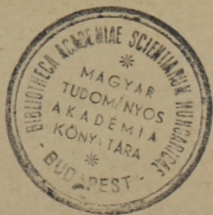
is anya léssen, gyermekeivel együtt háládatos könnyeivel tiszteli béroskadt sírhalmadat!

Csendes örömben merülve mentek bé gyermekeiktől kísértetve a szobába, melynek ablakán keresztül a lenyugovó nap a megterített asztalt rózsaszínnel hintette; a ragyogva játszózó csecsemő pedig a bölcsőből kinyílt szemekkel tekingélt s mosolygott a szerencsés szülékre.

VÉGE.

MUTATÓ TÁBLA.

- I. A zabolátlan indulatok.
- II. A szeretet és a nemes indulat.
- III. Az anyai szeretet.

TARTALOM

	Lap
Bevezetés. Dr. Benkő Lászlótól	3
Ottó vagy a zabolátlan indulatok áldozatja ..	13
A szeretet és a nemes indulat	68
Az anyai szeretet	107

Magyar Tudományos Akadémia
Könyvtára 2293 / 195 4.

Felelős kiadó: Dr. Benkő László.

39.355. — Kir. Magy. Egyetemi Nyomda. (F.: Thiering Richárd.)

18. Péterfy Jenő dramaturgiai dolgozatai. Harmadik sorozat. Ara 1— P.
19. Péterfy Jenő dramaturgiai dolgozatai. Negyedik sorozat. Ara 150 P.
20. Pázmány világa. Ara 4— P.
21. Tragédia magyar nyelven. Az Sophocles Electrájából nagyobb részre fordítottatott Pesti Bornemisza Péter deák által. Ara 1— P.
22. Riedl Frigyes: Vajda, Reviczky, Komjáthy. Ara 250 P.
23. Berzsenyi Dániel: A magyarországi mezei szorgalom némely akadályairul. Ara 1— P.
24. Régi magyar folyóiratok szemelvényekben. Athenaeum, Életképek, Hölgyfutár. Ara 150 P.
25. Barcsay Ábrahám költeményei. Ara 2— P.
26. Riedl Frigyes: Madách. Ara 2— P.
27. Madách Imre levelezéséből. Ara 150 P.
28. Horvát István Magyar Irodalomtörténete. Ara 150 P.
29. Magyar reneszánsz írók. Ara 2— P.
30. Greguss Ágost: Írói arcképek. Ara 4— P.
31. Karacs Ferencné Takács Éva válogatott munkái. Ara 150 P.
32. Verseghy Ferenc: Rikóti Mátyás. Ara 250 P.
33. Vachott Sándorné: Rajzok a multból. Emlékiratok. (Szemelvények.) Ara 150 P.
34. Szeged a régi magyar irodalomban. Ara 150 P.
35. (Kisdi Benedek) Cantus Catholici 1651. I. Ara 350 P.
36. Sopron a régi magyar irodalomban. Ara 2— P.
37. Riedl Frigyes: Vörösmarty Mihály élete és művei. Ara 3— P.
38. (Kisdi Benedek) Cantus Catholici. 1651. II. Ara 350 P.

39. (Kisdi Benedek) Cantus Catholici. 1675. és 1703. III. Ára 350 P.
40. Báró Wesselényi Miklós naplójából. Ára 1— P.
41. Péterfy Jenő: Magyar irodalmi bírálatai. Ára 2— pengő.
42. Riedl Frigyes: Kölesey Ferenc. Ára 2— P.
43. Riedl Frigyes: A magyar dráma története I. Ára 2— P.
52. Bessenyei György: Galant levelek. Ára 80 fillér.
53. Bessenyei György Társasága. Ára 150 pengő.
54. Fáy András: Színészeti tanulmányai. Ára 150 pengő.
55. Bessenyei György: Magyarországnak törvényes állása I. Ára 2— P.
56. Bessenyei György: Magyarországnak törvényes állása II. Ára 150 P.
57. Bessenyei György: Magyarországnak törvényes állása III. Ára 150 P.
58. Dr. Molnár Pál: Debrecen a régi magyar irodalomban. Ára: 3— P.
59. Bessenyei György: A társaságnak eredete és országlása. (Nyomás alatt.)

60.

**CSERI PÉTER
HÁROM ELBESZÉLÉSE**

Egyetlen eredeti példánya nyomán újból kiadta a soproni ev. liceumi Magyar Társaság.

Ára: 2— pengő.